

**Median representaatio Suomen oppimistulosten heikkenemisestä
PISA-tutkimuksessa**

Katariina Jurvainen

Pro gradu -tutkielma
Kasvatustieteiden tiedekunta
Luokanopettajakoulutus
Lapin yliopisto
Kevät 2025

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi:	Median representaatio Suomen oppimistulosten heikkenemisestä PISA-tutkimuksessa
Tekijä:	Katariina Jurvainen
Koulutusohjelma:	Luokanopettajakoulutus
Työn laji:	Pro gradu -tutkielma <u>X</u> Laudaturtyö_ Lisensiaatintutkimus_
Sivumäärä:	78 + 1 liite
Vuosi:	2025

TIIVISTELMÄ

Suomalaista koulutusta on pidetty menestystarinana, mutta viimeisimpien vuosien aikana Suomen PISA-tulokset ovat laskeneet merkittävästi. Tämä muutos on aiheuttanut keskustelua yhteiskunnallisesti uutismediassa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella, millaisia representaatioita media luo Suomen oppimistulosten heikkenemisestä, oppimisen laadusta sekä koulutusjärjestelmän kehityksestä PISA-tutkimuksessa.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys pohjautuu representaatio-käsitteen ja median diskurssia käsittelevään tarkasteluun. Lisäksi käsitellään sitä, millainen rooli medialla on koulutuskontekstissa. Tarkastelun kohteena on myös Suomen PISA-tutkimus ja se, kuinka sen tulokset ovat muuttuneet vuosien saatossa. Samalla tarkastellaan PISA-tutkimuksen roolia koulutuspolitiikassa ja sen merkitystä koulutusjärjestelmässä. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena keräämällä aineisto Suomen valtamediasta Yleisradiolta ja Helsingin Sanomista. Aineistoon kuului 34 sivua mediadokumentteja, jotka oli julkaistu ajanjaksolla 5.12.2023–23.6.2024. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia hyödyntäen.

Tulokset osoittavat, että mediassa käydään laajaa keskustelua PISA-tutkimuksesta. Median luomat representaatiot kuvaavat Suomen oppimistulosten heikkenemistä huolestuttavana ilmiönä, ja syiksi esitetään muun muassa digitalisaatiota, oppimisympäristöjä ja sosioekonomista taustaa. Lisäksi oppimista haastavat työrauhaongelmat, inkluusio, digilaitteet ja heikentynyt lukutaito. Kehitysehdotuksina media esittää perinteisempään kouluun palaamista, itseohjautuvuuden vähentämistä, digilaitteiden suunnitelmallista käyttöä ja koulutuspolitiikkaan syventymistä. Johtopäätöksenä on, että Suomen PISA-tulokset herättävät laajaa keskustelua, ja media suhtautuu niihin kriittisesti. Tutkimus osoittaa, että medialla on merkitystä siihen, miten PISA-tuloksia ja koulutuksen kehittämistä hahmotetaan julkisessa keskustelussa, ja tämä voi heijastua koulutuspoliittisiin päätöksiin.

Avainsanat: PISA-tutkimus, representaatio, media, laadullinen sisällönanalyysi

X Tutkielma ei sisällä muita kuin tekijöiden omia henkilötietoja.

University of Lapland, Faculty of Education

Title of thesis: Media representation of the decline in Finland's learning performance in the PISA survey
Author: Katariina Jurvainen
Degree programme: Teacher Education
Type of work: Master's thesis X Laudatur thesis _ Licentiate dissertation _
Number of pages: 78 + 1 liite
Year: 2025

ABSTRACT

Finnish education has been considered a success story, but in recent years Finland's PISA scores have fallen significantly. This change has generated significant attention in the social news media. The purpose of this study is to examine the media representations of the decline in Finnish learning outcomes, the quality of learning and the development of the education system in the PISA survey.

The theoretical framework of the study is based on an examination of the concept of representation and media discourse. The role of the media in the school context is also examined. It also looks at the Finnish PISA survey and how its results have changed over the years. The role of the PISA survey in education policy and its relevance to the education system are also examined. The study was carried out as a qualitative study by collecting data from the Finnish national media, The Finnish Broadcasting Company (Yle) and Helsingin Sanomat. The data included 34 pages of media documents published between 5.12.2023 and 23.6.2024. The material was analyzed using content analysis.

The results show that the PISA survey is widely discussed in the media. Media representations portray the decline in Finland's learning outcomes as a worrying phenomenon, with digitalization, learning environments and socio-economic background being cited as reasons. In addition, learning is challenged by problems of work peace, inclusion, digital devices and poor literacy. The media suggest a return to more traditional schooling, less self-direction, more systematic use of digital equipment and a deeper understanding of school policy. In conclusion, Finland's PISA results are widely debated, and the media are critical of them. The study shows that the media influence the way PISA results, and the development of education are perceived in the public debate, and this may be reflected in education policy decisions.

Keywords: PISA survey, representation, media, qualitative content analysis

X This study does not contain personal data other than those of the author

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PISA SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄSSÄ	9
2.1 Suomen PISA-menestyksestä haasteiden äärelle: Huippuvuosista nykytilanteeseen	11
2.2 PISA-tutkimuksen rooli koulutuspolitiikan kehityksessä	16
3 REPRESENTAATIO JA MEDIAN DISKURSSIT	19
3.1 Mediakuva Suomen tilanteesta	22
3.2 Median rooli koulutuskontekstissa	24
4 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	27
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
5.1 Tutkimusmenetelmä	28
5.2 Tutkimusaineisto ja sen hankinta	30
5.3 Aineiston analyysi	32
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	34
6 TUTKIMUSTULOKSET	40
6.1 Tulosten heikkeneminen	40
6.1.1 Historiallinen muutos	40
6.1.2 Syyt ja kriittinen arviointi	43
6.2 Oppiminen ja vertailu	47
6.2.1 Oppimisen haasteet	47
6.2.2 Kansainvälinen vertailu ja oppimisen vahvuudet	50
6.3 Koulutuksen kehittäminen	54
6.3.1 Koulutuksen uudistus	54
6.3.2 Perinteisen ja nykyaikaisen koulutuksen ristiriita	58
7 POHDINTA	60
LÄHTEET	69
LIITTEET	79

KUVIOT

Kuvio 1 Suomen PISA-oppiaineiden tulokset ja OECD maiden keskiarvot	13
Kuvio 2 Representaatioteorian tutkimisen lähestymistavat	20
Kuvio 3 Tutkijoiden näkemykset representaation ja diskurssien muodostumisesta	21
Kuvio 4 Teemojen luokittelu alakategorioiksi	34
Kuvio 5 Yhteenveto tutkimustuloksista	60

TAULUKOT

Taulukko 1 Tutkimuksessa käytetyt dokumentit	31
Taulukko 2 Aineiston jaottelu teemoittain	33

1 JOHDANTO

Suomen koulutusjärjestelmä on ollut jo pitkään kansainvälisesti tunnettu sen vaikuttavuudesta ja korkeatasoisesta toiminnastaan. Kansainväliset vertailut, erityisesti PISA-tutkimukset ovat keskeisiä tutkimuksia tämän menestyksen arvioinnissa. PISA tutkimukset tarjoavat laajaa ja arvokasta tietoa oppilaiden suoriutumisesta ja koulutusjärjestelmien tehokkuudesta. Kuitenkin viimeaikaiset PISA-tutkimusten tulokset ovat herättäneet huolta oppimistulosten heikkenemisestä suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.

PISA (Programme for International Student Assessment) on OECD (*Organisation for Economic and Cultural Development*) organisoima kansainvälinen vertaileva tutkimus. Tutkimus arvioi 15-vuotiaiden oppilaiden osaamista ja taitoja keskeisillä oppialueilla: lukemisessa, matematiikassa ja luonnontieteissä. Tutkimus on toteutettu kolmen vuoden välein vuodesta 2000 lähtien. (Rautalin 2018.)

Suomen koulutusjärjestelmästä ja PISA-tutkimuksista tiedetään paljon, ja sitä on tutkittu jo 2000-luvulta saakka, kun PISA-tutkimukset ensin alkoivat. Suomen menestystä PISA-tutkimuksissa ovat tutkineet esimerkiksi Välijärvi, Kupari, Linnakylä, Reinikainen, Sulunen, Törnroos ja Arffman (2003) sekä Salhberg ja Korpela (2015). Välijärvi ym. (2003) ylistää tutkimuksessaan Suomen koulutusjärjestelmän laatua, peruskoulun merkitystä, erinomaista oppimisympäristöä sekä yhteiskunnallista arvostusta koulutusta kohtaan. Salhberg ja Korpela (2015) nostavat esille teoksessaan samankaltaisia asioita, mutta mainitsevat lisäksi oppilaslähtöisen oppimisen, laaja-alaisen perusopetuksen, jatkuvan kehittämisen ja oppilaiden tuen ja hyvinvointiin panostamisen.

PISA-tulosten heikkenemistä ovat analysoineet Kirjavainen ja Pulkkinen (2017a). He tarkastelevat tutkimuksessaan Suomen PISA-tulosten laskua, ja siihen mahdollisesti johtaneita syitä. He viittaavat erityisesti lukutaidon heikkenemiseen, koulutusresurssien leikkauksiin, suuriin luokkakokoihin, oppilaiden alhaiseen motivaatioon, opetussuunnitelmien muutoksiin sekä maahanmuuttajataustaisten oppilaiden oppimistulosten eroon verrattuna kantaväestön oppilaisiin. (Kirjavainen & Pulkkinen 2017a.)

Suomen suoriutumista PISA-tutkimuksissa on samalla myös vertailtu eri maiden kuten Singaporen (Lin, Chai & Jong 2019) ja Israelin (Cohen 2019) välillä. Singaporen ja Suomen vertailussa huomattiin, että Singaporen oppilaat osoittivat suurempaa kiinnostusta luonnontieteisiin kuin suomalaiset oppilaat. Heillä on arvioitu olevan myös korkeampi tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, kun taas suomalaiset oppilaat osoittivat suurempaa huolta ympäristöongelmista ja olivat ympäristötietoisempia. Toisaalta Singaporen oppilaat olivat taas optimistisempia ympäristön tulevaisuuden suhteen. Yleisesti tuloksista heijastui koulutuksellinen ja kulttuurinen ero Suomen ja Singaporen välillä. Singaporen koulutusjärjestelmä on hyvin kilpailuhenkinen ja tuloskeskeinen, kun taas Suomen järjestelmä painottaa tasa-arvoa ja oppilaan hyvinvointia. (Lin ym. 2019.)

Mediassa käsiteltävää tutkimusta PISA-tutkimuksista ei ole tehty hirveästi, mutta yksittäisiä tutkimuksia kuitenkin löytyy. Rautalinin (2018) tekemä tutkimus käsittelee PISA:n ja suomalaisen koulutuksen kritiikkiä sekä esiin tulevia perusteluja kansallisessa mediakeskustelussa. Rautalinin mukaan PISA-menestys on kansallinen ylpeydenaihe, mutta tulosten heikentyessä koulujärjestelmän kritisointi on lisääntynyt. Kritiikin aiheina ovat opetuksen heikentynyt laatu, oppimistulosten lasku, erityisopetuksen ja oppilaiden tukipalveluiden riittämättömyys, oppilaiden jaksaminen sekä sukupuolten väliset erot. Tutkimuksessa nostetaan esille, kuinka mediassa esitetyt näkökulmat vaikuttavat jopa poliittiseen päätöksentekoon. (Rautalin 2018.)

Sorri (2017; 2018) on tutkinut tyttö- ja poikalukijoiden representaatiota suomalaisissa uutisteksteissä, jossa käsitellään myös PISA-tutkimusta. Tutkimuksen mukaan poikia representoidaan uutisissa heikoiksi lukijoiksi, joita pitää houkutella lukemisen pariin. Pojat nähdään yleisesti aktiivisina ja toiminnallisina, mutta lukemisessa heidät representoidaan passiivisiksi. Tytöt representoidaan toisin erinomaisiksi lukijoiksi. Sorri tuo merkittävänä asiana kuitenkin esille, että tyttöjen menestys esitetään negatiivisessa valossa. Tyttöjen menestystä representoidaan ongelmallisena ja epäoikeudenmukaisena asiatilana, joka tuottaa pojille epäonnistumisia. Tämänkaltaisen uutisointi kuvaa tyttöjen vähättelyä, ja heidän menestyksensä nähdään odotettuna eikä arvostettuna. Viimeisimpänä löysin Metsäperän tutkimuksen (2019), joka vertailee median representaatiota PISA-

kyselylomakkeista Suomen ja Yhdistyneiden kuningaskuntien välillä. Metsäperän pro gradu -tutkimus keskittyy enemmänkin vertailemaan median uutisointia näiden kahden välillä diskurssianalyysin avulla.

Tutkimukseni aihe on ajankohtainen, sillä joulukuussa 2023 julkaistiin PISA 2022 -tulokset, josta selvisi, että Suomen oppimistulokset ovat heikentyneet jokaisessa painotetussa aineessa. Tutkimuksesta huomasin myös, että Suomen suoriutuminen PISA-tutkimuksissa on heikentynyt kaikista eniten OECD-maista. Mediassa oli myös paljon keskustelua Suomen tuloksista, joista huomasin väestön huolenaiheen tulevaisuutta ajatellen. Aihe on erityisen merkittävä, koska Suomen koulutusjärjestelmä ja nuorten osaaminen muodostavat keskeisen osan Suomen yhteiskuntaa. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on syventyä tarkastelemaan, miten Suomen oppimistulosten heikkenemistä on tarkasteltu mediassa sekä minkälaista selitystä media heikkenemiselle representoi.

2 PISA SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄSSÄ

PISA on OECD jäsenmaiden toteuttama tutkimusohjelma, joka koostuu kolmen vuoden välein toteutettavista PISA-tutkimuksista. Tutkimusohjelman tarkoituksena on tutkia, miten peruskoulun 15-vuotiaat kykenevät hankkimaan, arvioimaan ja soveltamaan tietoa käytännön elämän ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemiseksi. Osaamisella halutaan vahvistaa nuorten valmiuksia jatko-opinnoissa, työelämässä ja arjen vaihtuvissa tilanteissa. PISA-tutkimuksen avulla koulut, päätöksentekijät, oppilaat ja vanhemmat sekä muut koulutuksesta kiinnostuneet saavat monipuolista tietoa osaamisen tasosta, eri koulutusjärjestelmistä, oppilasryhmien, koulujen ja alueiden välisestä osaamisesta. PISA-tutkimus asettaa vaatimuksia hallitukselle ja koulutuksen päättäjille muuttaa maansa koulutusjärjestelmä suoritusten perusteella. Se tarjoaa merkittävää tietoa siitä, kuinka hyvin oppilaat vastaavat yhteisönsä asettamiin odotuksiin (Gür, Çelik & Özoğlu, 2012). Nuorten osaamista arvioidaan kolmen eri painotetun aineen välillä, joita ovat lukutaito, matematiikka ja luonnontieteet. (Hiltunen, Ahonen, Hienonen, Kauppinen, Kotila, Lehtola ym. 2023, 9.)

Ensimmäinen PISA-tutkimus järjestettiin vuonna 2000, jolloin painotettuna aineena oli lukutaito. Vielä ensimmäisessä PISA-tutkimuksissa, matematiikka ja luonnontieteet olivat niin sanottuja sivuarviointiaineita. Tutkimukseen sisältyi sivuarviointiaineista pienempi määrä tehtäviä mukana, joita kutsutaan trenditehtäviksi. (Leino, Ahonen, Heinonen, Hiltunen, Lintuvuori, Lähteinen ym. 2019, 8.) OECD-raporteista käy ilmi, että tutkimuksen painotettu aine määräytyy sykleissä, jonka vuoksi lukutaidon, matematiikan ja luonnontieteiden pääarvointi tapahtuu yhdeksän vuoden välein. Kolmen arvioitavan aineen lisäksi arvioidaan yhtä innovatiivista aluetta, joka vaihtuu joka kierroksella. Vuoden 2022 PISA-tutkimuksessa pääarvioitavana aineena oli matematiikka ja innovatiivisena alueena oli luova ajattelu. Aikaisemmissa PISA-tutkimuksissa on tutkittu muun muassa oppilaiden motivaatiota ja asenteita oppimista kohtaan, tietokoneosaamista, itsesäätelyä sekä luku- ja oppimisstrategioita. (OECD, 2010a). Kesäkuussa 2024 OECD julkaisi

erillisen raportin luovan ajattelun arvioinnin tuloksista, jonka yhteydessä julkaistaan myös kansallinen raportti. (Hiltunen ym. 2023, 9.)

Tutkimuksen rahoituksen toteuttajina toimivat OECD-maat, joiden määrä oli vuonna 2022 81 maata. Suomessa PISA-tutkimuksen rahoituksesta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö (Koulutuksen tutkimuslaitos 2023). Vuonna 2022 tutkimukseen osallistui 690 000 oppilasta, jotka edustivat 29 miljoonaa 15-vuotiaasta tutkimuksessa. Tutkittavat valitaan satunnaisotannalta, ja Suomessa tutkimukseen osallistui 241 koulua ja noin 10 000 oppilasta (Koulutuksen tutkimuslaitos 2023). PISA-tutkimukseen on valittu testattavaksi 15 vuoden ikäiset nuoret, sillä suuressa osassa OECD-maita 15-vuotiaat ovat lähellä pakollisen koulunkäynnin päättymistä. (OECD, ei pvm.) Nissinen ym. (2018) esittelee, että EU ja Tilastokeskus käyttävät yleisesti Suomessa aluejakona viittä eri suuraluetta, joita ovat Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi. Samanlainen jakautuminen toteutuu myös PISA-tutkimuksessa. Tällä tavoitellaan kansallisten aineistojen edustavuuden varmistamista muun muassa maantieteellisesti ja kieliryhmien osalta. Tutkimusta varten kansainvälinen asiantuntijaryhmä laatii arvioinnin viitekehityksen, joka koostuu johtavista oppimisen ja oppimistulosten arvioinnin asiantuntijoista. Heidän vastuullansa on arvioinnissa käytettävien tehtävien ja kyselylomakkeiden tuottaminen. (Nissinen, Rautopuro, Puhakka 2018, 345, 349.)

Virkamiehet pyrkivät tulkitsemaan PISA-tuloksia, jotta he ymmärtävät koulutuspolitiikassa tehtyjä päätöksiä sekä pohtiessaan uusia kehityskohteita peruskouluun. Koulutusjärjestelmän terveen kehityksen kannalta on elintärkeää tarkastella tuloksia sekä kansainvälisesti että kansallisesti, jotta PISA-tutkimus ei olisi ainoa suorituskyvyn mittari, mikä puolestaan auttaa estämään virheellisiä koulutuspoliittisia päätöksiä valtion tasolla (Özer 2020). Rautalin ja Alasuutari (2009) väittävät tutkimuksessaan, että PISA-tulosten tulkinnoissa esiintyy suosimista keskushallinnossa. Tutkimuksen analyysi osoittaa, että suomalaisten opiskelijoiden erinomaisia oppimistuloksia on väitetty seuraavan keskushallinnon toteuttamien koulutusuudistusten ja tehtyjen päätösten tuloksena. Vastaavasti virkamiehet ovat esittäneet, että puutteet ja kehityskohteet, joita he pitävät tarpeellisina parantaa, ovat riippuvaisia muista toimijoista. (Rautalin & Alasuutari 2009.) Suomessa koulutusjärjestelmästä on vastuussa useampi osapuoli. Hallitus määrittelee koulutuksen yleiset

tavoitteet sekä tuntijaot eri oppiaineiden välillä. Opetusministeriö laatii koulutuksen lait kuten oppivelvollisuuslain, perusopetuslain sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain yhdessä valtioneuvoston kanssa. Opetushallitus määrittelee kansallisen opetussuunnitelman, konkreettiset tavoitteet ja eri oppiaineiden ydinasiat opetuksen näkökulmasta. Kansallisen opetussuunnitelman pohjalta kunnat laativat kunnan opetussuunnitelman, jonka lisäksi jokaisen kunnan koulu laatii oman koulunsa opetussuunnitelman. (Kupiainen, Hautamäki, Karjalainen 2009; Opetus ja kulttuuriministeriö.) Koulutusjärjestelmä sisältää useita osastoja ja henkilöitä, jotka jakavat vastuun Suomen koulutuksesta. Kaikilla näillä osastoilla ja henkilöillä on myös tilaisuus osallistua Suomen PISA-tutkimuksen kehittämiseen.

2.1 Suomen PISA-menestyksestä haasteiden äärelle: Huippuvuosista nykytilanteeseen

Jo 2000-luvun alussa Suomessa heräsi huoli siitä, että suomalaisten nuorten lukutaito oli heikentynyt verrattuna 1990-luvun alun tilanteeseen, jolloin Suomi oli tunnettu erinomaisesta lukutaidostaan. Vuoden 2000 PISA-tutkimuksen keskiarvotuloksista kävi kuitenkin ilmi, että suomalaisten lukutaito on OECD-maiden paras sekä tilastollisesti merkitsevästi parempi kuin minkään muun osallistujamaan. Tutkimuksessa havaittiin merkittävä 124 pisteen ero Suomen ja Meksikon välillä, jotka edustavat parhaiten ja heikoimmin menestyneitä OECD-maita. Tämä ero ylittää selvästi OECD-maiden keskihajonnan, joka on 100 pistettä. Lukutaidon eri osa-alueella erityisesti tiedonhaussa sekä luetun ymmärtämisessä ja tulkinnessa Suomi laskettiin erityisen korkeatasoiseksi tulosten perusteella. Luetun pohdinnassa ja arvioinnissa Suomi sijoittui Irlannin kanssa kolmanneksi. Tästä pääteltiin, että luetun pohdinta ja arviointi ei ole Suomessa yhtä korkeatasoista toisiin jäsenmaihiin verrattuna, vaikka suoritus olikin erinomainen ja Pohjoismaiden paras. (Sulkunen, Kupari, Törnroos, Reinikainen, Malin, Leino 2002, 22, 24, 28.)

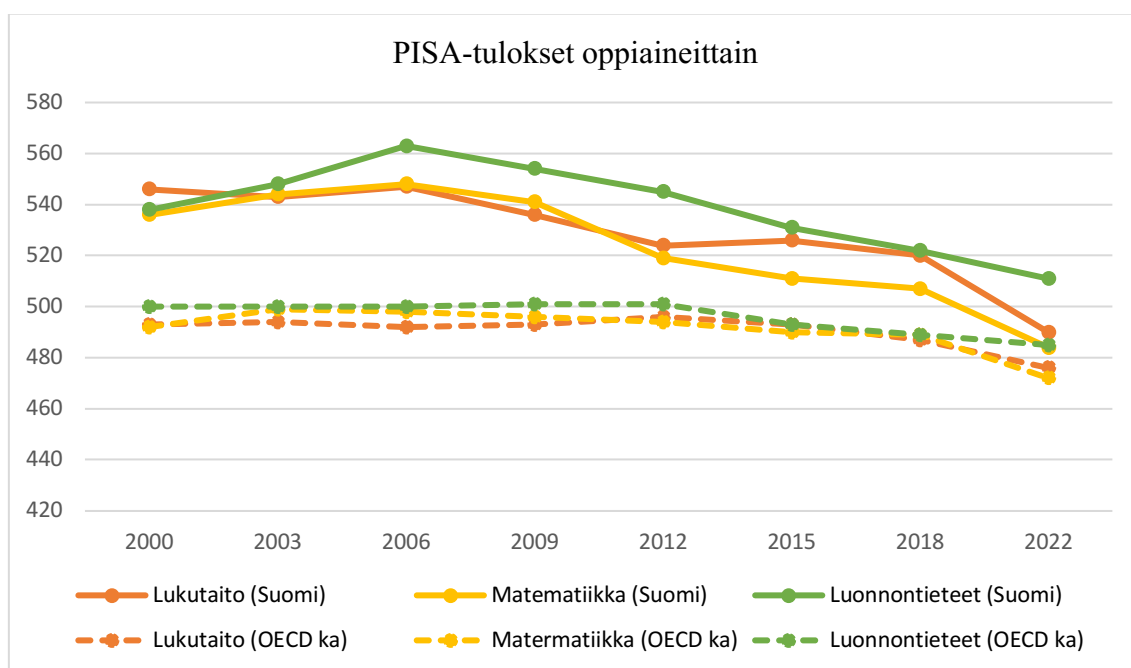
Vuoden 2000 PISA-tutkimuksessa matematiikassa ja luonnontieteissä Suomi oli sijoitettuna kolmanneksi parhaaksi maaksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Matemaattinen osaaminen ja luonnontieteet olivat ensimmäisessä PISA-tutkimuksessa sivuarviointiaineita, jonka vuoksi näiden aineiden osuus kokonaiskoeajasta oli yhteensä kaksi kuudesosaa

(Leino ym. 2019, 8; Sulkunen ym. 2002, 51, 59). Matemaattisessa osaamisessa arviointiin monivalintatehtäviä, lyhyitä suljettuja tuottamistehtäviä ja avoimia tuottamistehtäviä. Japani oli ainut huippumaa, joka suoriutui tilastollisesti merkitsevästi Suomea paremmin. Erityisesti Pohjoismaista Suomi pärjasi selkeästi muita paremmin. Tuloksista huomattiin myös, että Suomessa matematiikan suoritusten hajonta oli pienempi kuin missään muussa osallistujamaassa. Tästä voi päätellä, että suomalainen koulutuspoliittinen tasa-arvoisuus oli hajonnan takana. Luonnontieteiden osaaminen nähdään keskeisenä taitona OECD-maissa, mitä pidetään yhtenä perusopetuksen päätavoitteena. PISA-tutkimuksessa luonnontieteitä arvioitiin käsitteiden hallinnalla, tiedonhankinnan prosesseilla ja taidoilla, sekä luonnontieteellisten tilanteiden ja käytäntöjen sovelluksina. Vuonna 2000 suomalaisten nuorten luonnontieteellinen osaaminen näyttäytyi olevan erittäin korkeatasoista, sillä ainoastaan Korea suoriutui Suomea merkittävästi paremmin. Kuten matematiikassa, myös luonnontieteissä Suomi oli suoriutunut Pohjoismaista parhaiten. Näiden lisäksi Suomessa oppilaiden väliset suorituserot olivat OECD maiden pienimpiä. (Sulkunen ym. 2002, 43, 45, 54, 57–58, 62.) Rautalin ja Alasuutari esittävät, että Suomen menestyminen PISA-tutkimuksessa herätti 2000-luvulla laajaa kansainvälistä kiinnostusta Suomen koulutusjärjestelmästä, tehokkaasta opetuksesta ja oppimistulosten laadusta. Tämä loi pohjaa Suomen maineelle koulutuksen huippumaana (Rautalin & Alasuutari 2007).

Vuotta 2006 voidaan kutsua Suomen PISA-historiassa huippuvuodeksi, kun suomalaisten 15-vuotiaiden nuorten osaaminen oli maailman parasta. Arinen ja Karjalainen (2007) nostavat esille painotetun luonnontieteiden osaamisen, jossa Suomen tulos oli merkittävästi parempi, kun minkään muun osallistujamaan osaaminen, sekä Suomen saavuttama luonnontieteiden pistemäärä PISA-tutkimuksissa oli kaikkien aikojen korkein. Suomi menestyi jokaisella luonnontieteen osa-alueella parhaiten ja tämän lisäksi Suomen keskiarvo oli merkittävästi parempi kuin minkään muun osallistujamaan. Suomen osaaminen luonnontieteissä oli jokaisella osa-alueella vähintään 17 pistettä korkeampi kuin toiseksi parhaiten suoriutuneen osallistujamaan. (Arinen & Karjalainen 2007, 23.) Toisia luonnontieteen osaamisen huippumaita olivat Japani, Uusi-Seelanti, Kanada, Australia, Hongkong (Kiina), Taipei (Kiina) sekä Viro (OECD 2007). Luonnontieteiden lisäksi Suomi säilytti huipputasonsa myös lukutaidossa ja matematiikassa. Kummassakin arvioitavassa aiheessa Suomi saavutti toisen sijan. Lukutaidossa ainoastaan Korea suoriutui Suomea

paremmin, kun taas matematiikassa Kiinan Taipei oli Suomea edellä. (Arinen & Karjalainen 2007, 28, 31.)

Suomen erinomainen suoriutuminen vuoden 2006 PISA-tutkimuksessa kertoo merkittävästi suomalaisten oppilaiden tasosta. OECD:n jäsenmailla on kirjattu vähimmäisvaatimukset modernissa yhteiskunnassa elämiselle, ja suomalaiset koululaiset täyttivät nämä kaikkein parhaiten. 95 prosenttia suomalaisista oppilaista täyttivät vaatimukset jokaisella osa-alueella, kun taas keskimääräinen taso OECD-maissa on jokaisella osa-alueella 80 prosenttia. Suomalaisten lasten ja nuorten laadukkaan oppimisen taso kertoo siitä, että koulujen välinen vaihtelu ympäri Suomea on erittäin pieni. Ei ole ratkaisevaa, missä lapset käyvät koulua, vaan tasa-arvoisen ja kustannustehokkaan koulujärjestelmän ansiosta jokaisella on mahdollisuus suoriutua koulussa yhtä hyvin. (Opetusministeriö, ei pvm.)

Kuvio 1 Suomen PISA-oppiaineiden tulokset ja OECD maiden keskiarvot (OECD 2007b, 2010b, 2016; OKM 2000, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2022)

Kuvio 1 esittää Suomen vuosittaista suoriutumista PISA-tutkimuksessa oppiaineittain. Lisäksi diagrammiin on sisällytetty vertailukohtana OECD-jäsenmaiden keskiarvot eri oppiaineiden tuloksista. Viivadiagrammista ilmenee, että Suomen PISA-suoritus tulokset ovat laskeneet huomattavasti 2006 huippuvuoden jälkeen kaikissa tutkituissa aineissa. Sen sijaan OECD-maiden keskiarvojen perusteella voidaan havaita, että PISA-tulokset pysyvät

lähes samana kaikissa oppiaineissa aina vuoteen 2012 asti, minkä jälkeen myös OECD:n keskiarvo on alkanut laskea. Vuonna 2000 Suomi menestyi parhaiten lukutaidossa, mutta sen jälkeen luonnontieteiden tulokset ovat nousseet johtavaksi oppiaineeksi. Suomalais-ten nuorten lukutaidon heikkeneminen on herättänyt huolta myös yhteiskunnassa (Sulkunen, Välijärvi, Arffman, Harju-Luukkainen, Kupari, Nissinen ym. 2010, 64). Kuten kuvio 1 osoittaa, Suomen suoriutuminen PISA-tutkimuksissa on edelleen parempaa kuin OECD-maiden keskiarvo, mutta muutos on heikkenemään päin. Esimerkiksi vuonna 2022 matemaattisessa osaamisessa Suomella (484) on enää 12 pisteen ero keskiarvoon (472), kun vuonna 2006 ero oli 50 pistettä. Kuvion PISA-tulokset on kerätty Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä OECD tutkimuksen raporteista vuosilta 2000–2022 (Kuvio 1).

Vuoden 2012 PISA-tutkimuksesta kävi ilmi, että suomalaisnuorten osaaminen oli laskussa jokaisella osa-alueella (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Tästä huolimatta taso oli kuitenkin vielä OECD-maiden kärjessä. Oppiaineosaamisen lisäksi PISA12 tutkimuksesta tehtiin havaintoja koulutuksen tasa-arvosta. Matemaattinen osaaminen oli tytöillä ja pojilla lähes samantasoista Suomessa, mutta tytöt olivat selvästi parempia lukijoita sekä poikien luonnontieteiden osaaminen oli huolestuttavasti heikkenemässä. (Kupari, Välijärvi, Andersson, Arffman, Nissinen, Puhakka ym. 2013, 7.) Tuloksien julkaisemisen jälkeen opetusministeriö Kiuru käynnisti laajan kehitystyön suomalaisen peruskoulun tulevaisuuden turvaamiseksi. Kiuru toi esille, että on oleellista panostaa oppimis- ja opiskelumotivaation kehittämiseen sekä koulumyönteisyyden ja -viihtyvyyden nostamiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Kirjavainen ja Pulkkinen (2017a) ovat tutkineet Suomen PISA-tuloksien heikkenemistä ja sitä, mistä se voisi johtua. He nostavat esille, että oppilaiden taustat ovat aiempaa monimuotoisempia ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osuus on kasvanut. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaaminen on kantaväestön oppilaiden osaamista heikompaa. Heikompaa osaamista selittää muun muassa vanhempien heikompi koulutustaso. (Kirjavainen & Pulkkinen 2017a, 11–12.) Vuonna 2015 maahanmuuttajataustaiset oppilaat suoriutuivat huomattavasti heikommalla tasolla kuin kantasuomalaiset oppilaat. Lähes puolet ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajista eivät saavuttaneet matematiikan perustaitojen tasoa. Toisen sukupolven maahanmuuttajaoppilaat saivat matematiikassa 70 pistettä

vähemmän, kun kantasuomalaiset oppilaat, mikä vastaa kahta kouluvuotta. Vuoden 2018 PISA-tutkimuksessa ainoastaan Meksikossa oli suuremmat matematiikkaerot, mitä Suomessa. (Helakorpi, Holm & Liu 2023.)

Vettenranta ym. (2013) esittää, että oppilaiden tuen tarpeet ovat kasvaneet, eikä oppilaita välttämättä tueta enää riittävästi. Toisaalta vuoden 2011 kolmiportaisen tuen jälkeen, erityisen tuen oppilaiden tuki hieman pienentyi, mutta tehostetun tuen oppilaiden määrä on kasvanut (Kirjavainen & Pulkkinen 2017a, 12; Perusopetuslaki 2010/642 § 16). Vuoden 2015 PISA-tutkimuksessa Suomen alueiden välillä huomattiin ensimmäistä kertaa merkittäviä eroja ja alueiden väliset erot olivat kasvussa vielä vuoden 2022 tutkimuksessa. Oppilaan sosioekonomisen taustan yhteys osaamiseen oli lisäksi aiempaa vahvempaa (Vettenranta ym. 2016, 7 & 94.; Hiltunen ym., 2023, 6; Kirjavainen & Pulkkinen 2017a, 11).

PISA 2022 oli poikkeuksellinen tutkimusvuosi, sillä PISA-tutkimus oli suunniteltu järjestettävän vuonna 2021, ja täten tulokset olisi julkaistu vuonna 2022. Koronapandemian myötä PISA-tutkimus siirtyi vuodelle eteenpäin ja PISA22 tulokset julkaistiin 2023 joulukuussa. Viimeisimmästä tutkimuksesta kävi ilmi, että osaaminen oli heikentynyt lähes kaikissa OECD-maissa, Suomi mukaan lukien. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023.) On tärkeää huomioda, että koronapandemia vaikutti oppilaiden koulunkäyntiin useiden vuosien ajan vuodesta 2020 lähtien. Opettajat ja oppilaat siirtyivät etäopetukseen, ja työskentely tapahtui virtuaalisesti. Tämä johti vähentyneeseen oppimistukeen, luokkahuonevuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden äkilliseen vähenemiseen, sekä oppilaiden oli selviydyttävä koulutehtävistä opettajan etäopetuksen avulla tai itsenäisesti. Suomessa 32 prosenttia oppilaista ilmoitti kokeneensa etäopetuksen aikana ongelmia vähintään kerran viikossa tehtävänantojen kanssa. (Babinčáková & Bernard 2020; OECD 2023a & 2023b.)

Viimeisimpien PISA-raporttien jälkeen huoli Suomen asemasta koulutuksen ja osaamisen huippumaana kasvoi merkittävästi. On selvää, että jokin ei toimi Suomen kouluissa enää samalla tavalla. (Helakorpi, Holm & Liu 2023.) Hiltunen ym. (2023) tuo esille, että vuoden 2022 PISA-tutkimuksessa painotettiin matematiikkaa. Tuloksista ilmeni, että matemaattinen osaaminen on aiempaa heikompaa ja joka neljäs suomalaisnuori osaa

matematiikkaa heikosti sekä erinomaisten osaajien määrä on laskussa. Lukutaidosta huomattiin, että nuorten lukutaito on heikentynyt merkittävästi ja erinomaisia lukijoita on yhä vähemmän ja heikompia entistä enemmän. Luonnontieteissä Suomi pärjää edelleen parhaimpien joukossa, mutta heikosti osaavien oppilaiden määrä kasvaa edelleen. (Hiltunen ym. 2023, 6.)

2.2 PISA-tutkimuksen rooli koulutuspolitiikan kehityksessä

2000-luvun alussa, kun Suomen PISA-menestys oli huipussaan, kunniaa riitti niin peruskouluille, kun Suomen koulutuspolitiikallekin. Kuitenkin jo 1990-luvulla koulutuspoliittisten ratkaisujen arvioinnin haastavuutta lisäsivät samanaikaiset yhteiskunnalliset muutokset, erityisesti tuloerojen kasvu. Tutkimusten perusteella koulutuspoliittisten päätösten on havaittu voivan vaikuttaa oppimistulosten heikkenemiseen ja koulutuksellisen eriarvoisuuden lisääntymiseen, jota ilmeni 2000-luvun alussa, vaikka Suomi menestyikin PISA-tutkimuksissa hyvin. (Kalenius 2020, 338–339.) Rautalin ja Alasuutari (2009) esittävät, että vaikka usein väitetään OECD:n vallan puuttuvan jäsenmaihinsa nähden, se tarjoaa kuitenkin vertailukelpoista tilastotietoa jäsenmaiden sosioekonomisesta suorituskyvystä. Näillä tutkimuksilla on merkittävä rooli jäsenmaiden sosioekonomisen kehityksen muotoilussa ja koulutuspolitiikassa. (Rautalin & Alasuutari 2009.)

Professori Risto Rinne on tutkinut useamman tutkijan kanssa OECD vahvaa vaikutusta suomen koulutuspolitiikkaan. Tutkimuksista on huomattu, että OECD:llä on mahdollisesti merkitystä kotimaisessa koulutuspolitiikassa. (Rinne 2008; Rinne, Kallo, Hokka 2004; Alasuutari 2011a.) Suomi pyrkii oppimaan muilta mailta hyödyllisiä käytäntöjä ja samalla tarjoamaan omia innovaatioitaan kansainväliseen keskusteluun. Viranomaiset painottavat kansallisten koulutusuudistusten vaikutusta myönteisiin PISA-tuloksiin. Tärkeimpinä tekijöinä korostuvat koulutuslaitosten laatu, opettajien korkeatasoinen yliopistokoulutus, opettajien ammatillinen autonomia sekä päätösvallan hajauttaminen koulutusjärjestelmässä. Viranomaisten mukaan koulutuspolitiikassa esiintyy kuitenkin edelleen puutteita, jotka vaativat korjaustoimenpiteitä. Erityistä kritiikkiä kohdistetaan suomalaiseen pedagogiikkaan ja opettajien osaamiseen, joiden nähdään tarvitsevan lisäkoulutusta ja ohjausta lahjakkaiden oppilaiden tehokkaampaan tukemiseen. Lisäksi PISA-tulosten

heikkouksista arvostellaan kuntien opettajien riittämätöntä täydennyskoulutusta. (Rautalin & Alasuutari 2009.)

Kritiikin osalta, aiempien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että opettajat kokevat työnsä saavan vähäistä arvostusta yhteiskunnassa. (Spruyt ym. 2021; Rautalin & Alasuutari 2009). Tutkimuksen mukaan Spruyt ja hänen kollegansa (2021) ovat osoittaneet, että niiden maiden opettajat, jotka saavuttavat korkeampia pisteitä PISA-testeissä, kokevat työnsä saavan enemmän arvostusta yhteiskunnassa. Lisäksi tutkijat havaitsivat vahvaa näyttöä siitä, että PISA-tulosten muutos maan sisällä ennusti maan sisäistä suuntausta koetussa yhteiskunnallisessa arvostuksessa eli PSA:ssa (*Perceived Societal Appreciation*). On kuitenkin syytä huomata, että Spruyt ym. huomauttivat tämän tulkinnan ja havainnon tarvitsevan lisää keskustelua ja tarkastelua. (Spruyt ym. 2021.) Tutkimukset osoittavat myös, että PISA-tulokset saavat enemmän huomiota tiedotusvälineissä silloin, kun maa menestyy heikommin (Grek 2009). On tärkeä pohtia, aiheuttaako negatiivinen korostaminen harhaan johtavia näkemyksiä ja mielipiteitä maiden koulutuspolitiikasta, koulutuksesta ja oppimisesta yhteiskunnassa.

OECD on noussut yhdeksi merkittäväksi toimijaksi globaalissa koulutustutkimuksessa, sillä se on pystynyt saavuttamaan hallitsevan aseman nyky-yhteiskunnassa arvioimalla koululaisten taitoja ja osaamista. Samankaltaista organisaatiota, jotka olisivat keränneet yhtä laajamittaista tietokantaa oppilaiden taidoista ja osaamisesta, ei ole tiedossa. Tästä syystä kerätyn tiedon analysointi ja tulkinta on jäänyt OECD:n vastuulle. (Moutsios 2010; Rautalin & Alasuutari 2009.) Selitystä PISA:n menestykselle on liitetty myös OECD:n kykyyn vaikuttaa kansalliseen koulutuspoliittiseen päätöksentekoon. On esitetty, että OECD on tehokkaasti sitouttanut kansalliset poliittiset toimijat kehittämään vertailevia koulutusmittauksia, joista PISA on esimerkillinen malli. (Rautalin & Alasuutari 2009.) Lingardin ja Sellarin (2014) mukaan OECD pyrkii vaikuttamaan kansakuntien ja alueiden politiikkaan edistämällä tietoon perustuvaa taloutta ja inhimilliseen pääomaan tehtäviä investointeja koskevia poliittisia ohjelmia (Lingard & Sellar 2014). Tästä huolimatta kouluopetukseen liittyvä päätöksenteko on yhä maan poliittisten päättäjien vastuulla, vaikka globaalit diskurssit saattavatkin vaikuttaa niihin yhä enemmän. (Rautalin & Alasuutari 2009).

OECD arvioi jäsenmaidensa nuorten opetussuunnitelman ulkopuolista osaamista PISA-testin avulla ja sijoittaa maat pisteiden perusteella paremmuusjärjestykseen. Tämän vertailun pohjalta OECD suorittaa analyysyjä ja tunnistaa ne maat, jotka voivat toimia koulutusalan kansainvälisinä esimerkkeinä. Samalla organisaatio laatii tavoitteita myös heikosti suoriutuville jäsenmailleen. Tällainen tekniikka saattaa ohjata OECD-valtioita muuttamaan koulutuspolitiikkaansa, sillä yksikään jäsenvaltio ei halua tulla merkityksi huonointen menestyneenä tietyllä politiikan alalla. (Rautalin & Alasuutari 2009.) OECD toimii edelleen kuitenkin jäsenvaltioiden verkostona. Vaikka OECD kuulee tyypillisesti jäsenvaltioita käynnistettävistä tutkimusohjelmista, päätös ohjelmista ja niiden toteuttamisesta on jäsenvaltioilla itsellään. Lisäksi OECD:n toiminta ja rahoitus riippuvat siitä, mitä tutkimushankkeita jäsenvaltioiden kansalliset hallitukset valitsevat rahoittaa. (Pal 2012; Carrol & Kellow 2011.)

3 REPRESENTAATIO JA MEDIAN DISKURSSIT

Representaatio-käsitettä käytetään eri tieteenaloilla, kuten semiotiikassa, kulttuurintutkimuksessa ja mediatutkimuksessa (Curtis 1999; Conrad 1998). Representaatiota ovat tutkineet muun muassa saksalainen matemaatikko Frobenius (Conrad 1998), sveitsiläinen kielitieteilijä Saussure (De Saussure 2006), yhdysvaltalainen filosofi Peirce (Nöth 2011) sekä jamaikalaissyntyinen sosiologi ja kulttuuritutkija Hall (1997). Lisäksi ranskalainen filosofi ja historioitsija Foucault (2005) on syytä mainita, vaikka hän ei käsitellyt suoraan representaatioteoriaa. Hänen analyysinsä diskurssista, vallasta ja tiedosta ovat kuitenkin hyvin olennaisia representaatioteorian kannalta. Foucault'n tutkimus auttaa ymmärtämään, miten tietyt esitykset saavat valtaa ja vaikuttavat yhteiskuntaan (Hall 1997; Foucault 2005).

Erityisesti Hall (1997) on tarkastellut representaatiota median kautta. Representaatio yhdistää merkityksen ja kielen kulttuuriin, mikä tarkoittaa, että jotain merkittävää kerrotaan toiselle ihmiselle tai yhteisölle asiasta. Se on olennainen osa prosessia, jonka avulla merkityksiä tuotetaan ja vaihdetaan kulttuurin jäsenten välillä. Representaatioon kuuluu kielen, merkkien ja kuvien käyttö, jotka edustavat tai esittävät asioita (Hall 1997.) Englanninkielinen termi *representation* ilmentää hieman tarkemmin uudelleen esittämisen ja edustamisen käsitteitä. Representaatio on samanaikaisesti esittävä, edustava ja tuottava, mikä tarkoittaa, että se viittaa myös laajempaan kokonaisuuteen tai kategoriaan. (Paasonen 2010, 40.)

Hall (1997) avaa kuinka representaatioteoriaa voidaan tutkia kolmen eri lähestymistavan avulla. Ensimmäinen lähestymistapa on reflektiivinen, jossa ajatellaan merkityksen piilevän esineessä, henkilössä, ideassa tai tapahtumassa. Tässä lähestymistavassa kieli toimii heijastamalla tai jäljittelemällä asiaa jo olemassa olevasta totuudesta. Toinen lähestymistapa perustuu vastakkaiseen tapaukseen. Siinä ajatellaan, että henkilö itse määrittelee käsitteensä kielen avulla, jolloin käsite tarkoittaa sitä, mitä kirjoittaja haluaa käsitteen tarkoittavan. Tätä kutsutaan intentionaaliseksi lähestymistavaksi. (Hall 1997.) Ihmiset käyttävät kieltä kommunikoidakseen tai välittääkseen jotain, jonka vuoksi tämä

lähestymistapa kuulostaa järkevältä. Toisaalta Hall (1997) kritisoi, että intentionaalinen lähestymistapa on virheellinen, sillä yksilöt eivät voi olla yksinään kielen tuottajia. Kielen ydin on kommunikaatio ja kommunikaatio vaatii kielen jakamista ja ymmärrystä. Täten kieli ei voi koskaan olla yksityinen tapaus, vaan se on riippuvainen jaetuista säännöistä, koodeista ja sosiaalisesta ympäristöstä. Kolmas ja viimeinen lähestymistapa on konstruktivistinen lähestymistapa. Tämä lähestymistapa keskittyy kielen julkiseen ja sosiaaliseen luonteeseen. Se perustuu siihen, ettei asiat itsessään tai yksittäiset käyttäjät voi määrittää kielen merkitystä, vaan ihmiset rakentavat kielen käsitteiden ja merkkien avulla eli representaatiojärjestelmällä. Ihmiset käyttävät representaatiojärjestelmiä eli kulttuureidensa käsitteellisiä ja sosiaalisia järjestelmiä rakentaakseen kielen merkityksen ja kommunikoidakseen ihmisten kanssa maailmassa. (Hall 1997.) Kuvio 2 havainnollistaa kolme keskeistä lähestymistapaa representaatioteoriaan, kuten Hall (1997) esittää teoksessaan.

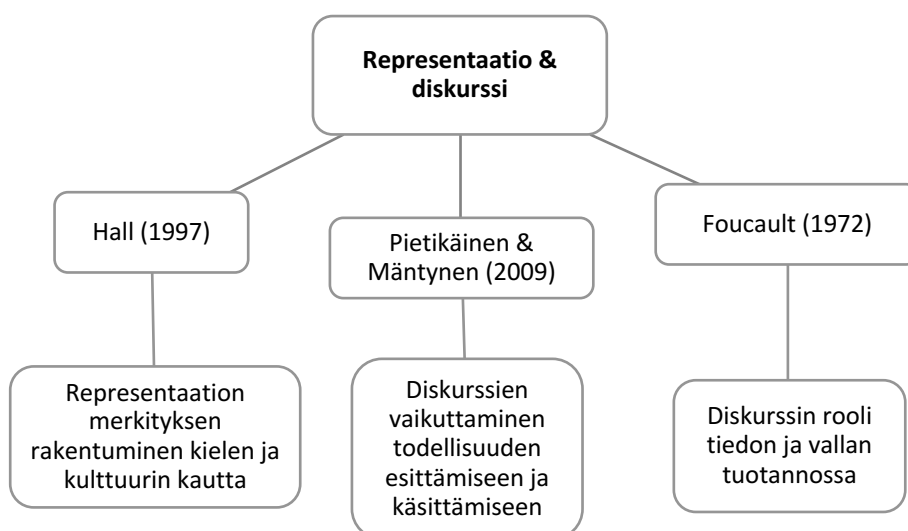
Reflektiivinen lähestymistapa	Intentionaalinen lähestymistapa	Konstruktivistinen lähestymistapa
Merkitys piilee esineessä / henkilössä / ideassa / tapahtumassa Muodostuu jo valmiiksi olemassa olevasta totuudesta	Henkilö määrittelee käsitteen itse Kritisoitu lähestymistapa, sillä kieli on riippuvainen ympärillä olevista tekijöistä	Ihmiset rakentavat käsitteiden ja merkkien avulla merkityksen Yksittäiset asiat tai henkilöt eivät voi määrittää kielen merkitystä

Kuvio 2 Representaatioteorian tutkimisen lähestymistavat

Representaatiota on hankala käsitellä viittaamatta diskurssiin, joka on olennainen osa diskurssitutkimusta (Gill 2000). Sana *diskurssi* tulee alun perin latinalaisesta sanasta *diskursus*, joka viittaa verbiin 'ympäriinsä juokseminen'. Nykyisen diskurssi sanan takana on kuitenkin ranskan kielen *discours*, joka tarkoittaa 'puhetta', 'esitelmää' ja 'juttelua'. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 22–23.) Diskurssit ovat merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö, sillä kielellisillä ilmaisuilla on valtaa ja vaikutusta eri tilanteissa. Tämä johtuu siitä, että diskurssit muovaavat käsityksiämme maailmasta, tapahtumista ja ihmisistä kielen ja kulttuurin kautta. Diskurssien kyky kuvata ja esittää tapahtumia liittyy representaationaaliseen kuvausvoimaan, joka voidaan nähdä tietokäsitysten ja -rakennelmien muodostumisenä. Tämä tarkoittaa sitä, miten asioita esitetään totuutena, viitataanko niillä syy-seuraussuhteisiin ja luokitellaanko ne eri arvojärjestyksiin. Diskurssitutkimuksen

näkökulmasta sekä yksilöt, ryhmät että institutionaaliset toimijat käyttävät kielellisiä ja diskursiivisia keinoja tiedon rakentamisessa ja esittämisessä. Tietty diskurssi lukeutuu tiettyyn kielenkäyttötilanteeseen, joka taas sijoittuu laajempaan yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Näin diskurssit lopulta muodostuvat vaikutusvaltaisiksi, ja niistä tulee merkityksellisiä. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 53, 55). Tämän vuoksi mediatutkimus liittyy läheisesti diskursseihin ja representaatioon.

Foucault (1972) väittää, että millään ei ole mitään merkitystä diskurssin ulkopuolella. Tämä viittaa ajatukseen, että diskurssi tuottaa tiedon kohteet. (Foucault 1972.) Laclau ja Mouffe kuitenkin korostavat, että jokaisella sosiaalisella rakenteella on merkitystä. On olennaista muistaa, että diskurssin käsitteessä ei keskitytä siihen, onko jotain olemassa, vaan mistä diskurssin merkitys tulee. (Hall 1997.) Representaatio yhdistyy diskurssitutkimuksen laajempaan tarkasteluun, jossa tarkastellaan ympäröivää yhteiskuntaa, johon yksilö kuuluu. Täten voidaan tutkia historiallisia kehityskulkuja, poliittisia tilanteita ja ideologisia kamppailuja. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 57.) Kuvioon 3 on koottu Hallin (2005), Pietikäisen ja Mäntynen (2009) sekä Foucault'n (1972) näkemykset representaation ja diskurssin rakentumisesta. Kuvioista näkee, kuinka jokaisella tutkijalla on hieman erilainen näkemys representaation ja diskurssin käsitteestä, joka johtuu esimerkiksi senhetkisestä kielen ja kulttuurin tutkimuksesta. Tästä huolimatta tutkijoiden näkemyksissä diskurssit ja representaatiot kietoutuvat yhteen muokaten, miten yhteiskuntaa ja kulttuuria ymmärretään ja esitetään. (Kuvio 3.)

Kuvio 3 Tutkijoiden näkemykset representaation ja diskurssien muodostumisesta

Pietikäinen ja Mäntynen korostavat, että asiat voidaan esittää monin eri tavoin, ja jokaisella esitystavalla on omat erityiset seurauksensa. Siksi on olennaista pohtia, kuinka asiaa representoidaan. Jokainen representaatio on uusi ja ainutlaatuinen, mutta samalla ne hyödyntävät aikaisempia esityksiä. Representaatio rakentuu konstruktivistisesti ympäröivästä maailmasta, ihmisistä ja heidän ilmiöistään. Representaation avulla on mahdollista tarkastella sitä, millä tavoin todellisuutta kuvataan, millaisesta näkökulmasta ja millaisin keinoin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 55–57.) Tämä herätti kiinnostukseni tutkia erityisesti median representaatiota.

3.1 Mediakuva Suomen tilanteesta

Nykyisin uutismediaa ja sosiaalista mediaa voidaan hyödyntää tutkimuksissa laajasti. Mediasta löytyy valmista aineistoa, jonka avulla voidaan tutkia valittua aihetta ja näkökulmaa monipuolisesti. Representaation tutkimukseen liittyen löysin useita tutkimuksia, jotka käsittelevät mediaa ja representaatioita. Metsäperä (2019) on vertaillut PISA-tutkimusten representaatioita Suomen ja Yhdistyneiden kuningaskuntien mediassa sekä Sorri (2017) on tutkinut tyttö- ja poikalukijoiden representaatioita suomalaisissa uutisteksteissä. Lisäksi Rautalin (2018) on tarkastellut PISA-tutkimusta ja suomalaisten koulutuksen kritiikkiä kansallisessa mediakeskustelussa.

Metsäperän (2019) tutkimuksen mukaan PISA-tutkimukseen suhtautuminen on ollut myönteistä, ja tuloksien julkaisua on seurattu neutraalisti. Suomen PISA-tuloksien heikkeneminen on kuitenkin aiheuttanut huolta, jonka vuoksi koetaan, että perusopetusta on kehitettävä ja uudistettava. Tämä osoittaa, että tutkimuksen koetaan olevan tärkeä indikaattori maan koulutuksen tehokkuudesta. Yhdistyneessä kuningaskunnassa tiedotusvälineissä ylistettiin PISA-tutkimusta jopa ”maailman tärkeimmäksi kokeeksi”. Toisaalta sekä Suomen, että Britannian artikkeleissa kyseenalaistettiin eroa koululaisten suorituksen välillä kansallisissa ja PISA-kokeissa. Artikkeleissa kritisoitiin tutkimuksen vertailukelpoisuutta ja sitä, että tutkimusta käytetään väärin aiheiden testaamiseen. (Metsäperä 2019.)

PISA-tuloksista käy ilmi, että suomalaisten poikien ja tyttöjen taitotasoero lukemisessa on OECD-maiden suurin. Poikien arvioidaan olevan tyttöjä lukemisessa jäljessä jopa puolitoista kouluvuotta. (Sorri 2018.) Sorri (2017) tuo ilmi, että poikia representoidaan uutisteksteissä heikoiksi lukijoiksi, kun taas tytöistä muodostuu representaatiota erinomaisina lukijoina. On keskeistä huomioda, että tyttölukijoiden representaatioista ei esiinny heikkoja lukijoita, vaikka niitäkin löytyy. Tyttöjen lukutaitopisteet ovat laskeneet heikkojen lukijoiden joukossa, mutta tästä ei olla yhtä huolestuneita, toisin kun poikien heikosta lukutaidosta. Uutistekstit käyttävät runsaasti PISA-tuloksia lähteenä, joka viittaa siihen, että tuloksiin luotetaan hyvin paljon. Vastaavasti akateemisissa piireissä on esitetty kritiikkiä PISA-projektin luotettavuutta kohtaan. Sorrin tutkimus korostaa, kuinka uutismedia käsittelee PISA-tuloksia mustavalkoisesti, painottaen ja korostaen sanavalintoja, otsikoita, suoria sitaatteja sekä narratiiveja. (Sorri 2017, 116–119.)

Rautalinin (2018) tutkimuksessa tuodaan esille, kuinka kriitikot myönsivät, että suomalainen koulutus oli korkealaatuista. Tästä huolimatta he yrittivät kumota tämän väitteen tuomalla esille teemoja tai näkemyksiä, ettei suomalainen koulutus ole ongelmaton. He toivat esille nuorten lisääntyvät mielenterveysongelmat, väkivaltaisen käyttäytymisen sekä ongelmat opettajien työtaakoista ja burnouteista. Näin haluttiin välittää kuva, ettei suomalainen kouluopetus ole täydellistä ja vakaviakin ongelmia esiintyy. Esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa suomalainen filosofian professori argumentoi, että PISA ei testaa kaikkia niitä taitoja, joita tulevaisuudessa tarvitaan yhteiskunnassa. Hän lisäsi, että mielenterveysongelmia ja sosiaalisia taitoja ei testattu PISA-tutkimuksessa, ja juuri näissä asioissa suomalaisilla koululaisilla esiintyy ongelmia. Suomen Tietotoimiston julkaisussa kriitikot viittasivat muihin Suomen kansainvälisiin ja kansallisiin tutkimuksiin, joiden mukaan suomalaisilla on isoja ongelmia äidinkielen perusteiden kanssa. Samassa mediassa kritisoitiin myös suomalaisten kouluviihtyvyyttä, uskoa taitojen puutteesta sekä sukupuolten välisistä eroista äidinkielessä. Näitä havaintoja käytettiin perusteluina koulutuspolitiikassa vaadittaviin muutoksiin. (Rautalin 2018.)

Tutkimus, joka kohdistuu mediaan tai mediassa käytävään keskusteluun pyrkii analysoidaan, miten media tuottaa ja välittää tietoa sekä kuinka media käsittelee yhteiskunnallisia ilmiöitä ja diskursseja. Samaan aikaan on mahdollista tutkia, miten journalistiset valinnat

muokkaavat käsityksiä eri aiheista. Mediatutkimuksessa on keskeistä muistaa ja ymmärtää median rooli yhteiskunnallisena toimijana, joka vaikuttaa miten asioita tulkitaan ja minkälaista julkista keskustelua niistä käydään.

3.2 Median rooli koulutuskontekstissa

Sorri (2017) huomauttaa, kuinka medialla nähdään olevan vaikutusvaltaa kielellisesti, diskursiivisesti ja ideologisesti. Sosiokulttuuristen muutosten tarkastelussa median kielen analyysi on merkittävää, koska nykyisissä yhteiskunnallisissa järjestelmissä joukkotiedotusvälineillä on merkittävä rooli. Media heijastaa ja muokkaa sosiokulttuurisia ilmiöitä, rakenteita, suhteita ja arvoja. Täten PISA:sta on tullut kansainvälinen mediailmiö, joka on jokaiselle tuttu. Tämän myötä uutismedian näkemyksillä on myös valtaa muokata ihmisten ymmärrystä osallistuvien maiden taitotasosta. (Sorri 2017, 40–41.) On aiheellista pohtia vallan merkitystä tilanteessa, jossa siitä ei ole tietoa tai se ei leviä laajalle yleisölle. Vallankäyttö voi menettää jopa tehokkuutensa, jos sen harjoittamiselle ei ole olemassa asianmukaista kohdeyleisöä. (Huhtala 2010.)

Wiseman on tutkinut poliittisia reaktioita, jotka liittyvät PISA-tutkimuksiin. Hän on havainnut, että PISA-tuloksiin liittyvät reaktiot tiedotusvälineissä ja politiikassa perustuvat ensisijaisesti alustaviin kuvaileviin tuloksiin, erityisesti niissä maissa, joissa oppilaiden keskimääräinen suoritustaso on odotettua heikompi. Toisin taas informatiivisempi ja tarkempi analyysi saa vähemmän huomiota, vaikka sillä on suurempi merkitys koulu-uudistusten ja -parannusten edistämisessä. On olennaista huomioda, kuinka eri kansalliset mediat korostavat PISA-tuloksia eri näkökulmista. Väestö on kiinnostunut etenkin opettajien laadun parantamisesta, standardeihin perustuvien tilivelvollisuusjärjestelmien kehittämisestä sekä tasa-arvoisen koulutuksen järjestämisestä. PISA-tulosten lisääntynyt julkisuus mediassa on vahvistanut OECD:n koulutustoiminnan roolia niin globaalisti sekä kansallisesti kouluhallinnossa. (Lounela 2022.)

Median huomattiin vaikuttaneen etenkin Australian PISA-testin muuttumiseen, siitä huolimatta, että kouluopetus kuuluu Australian perustuslain mukaan osavaltioiden ja alueiden vastuulle. Tästä syystä median roolilla esitettiin olevan poliittisia vaikutuksia Australian

PISA-tuloksiin 2000–2014 välisenä aikana. (Lounela 2022; Baroutsis & Lingard 2016.) Samankaltainen esimerkki nähtiin olevan Japanilla, kun vuonna 2003 Japanin PISA-suoritusta todettiin mediassa järkyttäväksi poliittisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa kontekstissa. Tästä pääteltiin, että opetusministeriö hyödynsi median tulkintoja edistääkseen jopa kiistanalaisia muutoksia Japanin opetussuunnitelmissa. (Lounela 2022; Takayama 2008.)

Nykyaikana on erittäin tärkeä kiinnittää huomioita kriittiseen medialukutaitoon, tiedonvälitykseen ja informaatiovaikuttamiseen. Medialukutaidot ovat kaikille kuuluvia kansalaistaitoja (Salomaa & Palsa 2019, 9). Medialukutaito voidaan jakaa niin tulkinta-, käyttö-, vuorovaikutus- ja turvataitoihin sekä luoviin taitoihin. Tulkinnan taitoja on esimerkiksi, kuinka ihminen tulkitsee erilaisia viestinnän muotoja ja piilomerkityksiä. Käyttötaitoihin liittyy monipuolinen mediavälineiden hyödyntäminen ja vuorovaikutustaitoihin asiallinen käyttäytyminen. Turvataitojen avulla yksilö osaa tunnistaa luotettavan lähteen ja tarkastella lähteitä kriittisesti. Luovien taitojen avulla voidaan käsittää kuinka ja miksi erilaisia media-alustoja käytetään. (Mikama & Puska 2019.)

Informaatiovaikuttaminen viittaa strategisiin toimiin, joilla pyritään järjestelmällisesti muokkaamaan yleistä mielipidettä, ihmisten käyttäytymistä ja päätöksentekoprosesseja, vaikuttaen näin yhteiskunnan toimintakykyyn. Informaatiovaikuttaminen on haitallista viestintää, jota voivat harjoittaa valtiolliset tai ei-valtiolliset toimijat, kuten yksilöt, organisaatiot, järjestöt ja yhteenliittymät. Näiden toimijoiden motiivit voivat olla tietoisia tai tiedostamattomia, ja ne saattavat toimia myös jonkin valtion puolesta. Pyrkimyksenä voi olla konfliktin lietsominen tai kohteen johdattaminen tekemään haitallisia päätöksiä ilman, että kohde tiedostaa asiaa. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 16.)

Erityisesti viime vuosina disinformaation määrä ja merkitys ovat kasvaneet nykyaikaisessa mediaympäristössä. Jopa tutkittu tai virallinen tieto saatetaan kyseenalaistaa, minkä seurauksena se haastaa tiede- tai viranomaisviestintää sekä vakiintuneen median uskottavuutta ja toimivuutta. (Kanerva & Oksanen-Särelä 2021, 28.) Useamman tutkimuksen mukaan on huomattu, että etenkin aikuiset ovat vaarassa jäädä mediakasvatuksen

ulkopuolelle. (Kanerva & Oksanen-Särelä 2023, 27; Pääjärvi & Palsa 2015, 202; Kanerva & Oksanen-Särelä 2021, 8.)

Kansalaisen on tärkeää huomioida medialukutaito ja mahdollinen informaatiovaikuttaminen mediajulkaisuja lukiessa. On olennaista pohtia, onko media-alustalla erityisiä syitä julkaista tietynlaisia sisältöjä. Media pyrkii houkuttelemaan lukijoita, minkä vuoksi otsikoissa käytetään usein liioittelevia ja kärjistäviä sanavalintoja. Lisäksi uutismedia voi vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon ja julkiseen mielipiteeseen, kuten Lounelan (2022), Takayaman (2008) sekä Baroutsisin ja Lingardin (2016) tutkimukset osoittavat. Marxilaisen mediateorian mukaan viestintävälineiden omistajuus keskittyy todennäköisesti tahoille, joiden voidaan olettaa hyödyntävän omistustaan edistääkseen kyseisen omistajaluokan etuja (McQuail 1987, 83).

4 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella, millaisia representaatioita media luo Suomen oppimistulosten heikkenemisestä, oppimisen laadusta sekä koulutusjärjestelmän kehityksestä PISA-tutkimuksessa. Analysointi tapahtuu tutkimalla mediassa esiintyviä sanavalintoja, teemoja, sisältöjä sekä mitä aiheita ja syitä heikkenemiselle mediassa nostetaan esille. Lisäksi tavoitteena on nähdä, millaisia mahdollisia kehitysehdotuksia koulutukselle nousee esille median representaatioista. Tutkimuksen analyysi nojaa siihen, että sanavalinnat ja kehystykset mediassa eivät ainoastaan kuvaa tilannetta, vaan rakentavat myös yleisön käsityksiä koulutuksen tilasta.

Tämän pohjalta päätutkimuskysymykset muotoutuivat seuraaviksi:

1. Millaisia representaatioita media esittää Suomen PISA-tulosten heikkenemisestä ja sen syistä?
2. Millaisia representaatioita media esittää oppimisen laadusta PISA-tulosten valossa?
3. Millaisia representaatioista media esittää Suomen koulujärjestelmän kehityksestä ja muutostarpeista PISA-tulosten yhteydessä?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa keskitytään tarkastelemaan ihmisten ja yhteiskunnan näkökulmia sekä niiden merkityksiä PISA-tutkimuksen yhteydessä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan erilaisia menetelmiä käyttäen analysoida asiayhteyden moniulotteisuutta, mikä mahdollistaa kontekstien välisen yhteyden ymmärtämisen (Mason 2002). Laadullisessa tutkimuksessa voi käyttää lisäksi kirjallista materiaalia, joka jaetaan yksityisiin dokumentteihin tai joukkotiedotuksen tuotteisiin. Joukkotiedotuksen tuotteita ovat muun muassa sanoma- ja aikakauslehdet, elokuvat sekä radio- ja tv-ohjelmat. Näiden aineistojen analyysitapana käytetään usein sisällönanalyysia tai diskurssianalyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72).

Päädyin valitsemaan mediarepresentaatioita käsittelevän tutkimukseni lähestymistavaksi empiirisen tutkimuksen, mikä mahdollisti tarkastelun siitä, miten media käsittelee Suomen oppimistulosten muutoksia. Kallinen ja Kinnunen (2021) korostavat, että empiirissä tutkimuksessa korostuu sisällön merkitys, mitä tutkitaan ja mitä syitä taustalta nousee (Kallinen & Kinnunen 2021). Tutkimuksessa analysoidaan aineistossa käytettyjä termejä, julkaisujen sävyä ja esille tuotuja aiheita. Diskurssianalyysia käytetään usein kielitieteissä, kun halutaan tarkastella pääsääntöisesti kieltä, sanoja ja niiden merkitystä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Mason (2002) kuvailee, kuinka diskurssianalyysissa ei ole tarkoitus analysoida ihmisen toiminnan kontekstia, vaan enemmänkin ymmärrystä diskursiivisista käytännöistä historiallisessa toiminnassa (Mason 2002). Sen sijaan, että olisin valinnut diskurssianalyysin, päädyin käyttämään aineistolähtöistä sisällönanalyysia, koska se tarjosi mahdollisuuden tarkastella syvällisemmin aineiston sisältöä, käsiteltyjä teemoja ja esiin nousevia taustatekijöitä (Kallinen & Kinnunen, 2021; Gee, 2014). Tämän menetelmän myötä pyrin muodostamaan kokonaiskuvan siitä, millaisena media esittää PISA-tutkimusta.

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiyksiköt määrittyvät aineiston perusteella tutkimuksen tavoitteiden ja merkityksen mukaan. Menetelmän perusta on siinä, että tutkija ei ole etukäteen määritellyt tutkimuksen teemoja tai käsitteitä, vaan nämä nousevat esiin aineiston tarkastelun kautta. Tämän vuoksi aiemmilla teorioilla tai tiedoilla ei tulisi olla vaikutusta analyysin lopputulokseen, koska analyysin oletetaan pohjautuvan pelkääntään aineistoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80; Puusa 2020.) Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostaa, kuinka sisällönanalyysi laadullisessa tutkimuksessa voi olla vaativaa, koska tutkijan omat henkilökohtaiset näkemykset eivät saisi vaikuttaa aineiston tulkintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että havainnot eivät koskaan ole täysin neutraaleja, vaan ne muotoutuvat osittain tutkijan valitsemien käsitteiden, tutkimustavan ja menetelmien kautta. Keskeinen haaste on se, miten varmistaa, että tutkijan analyysi heijastaa aineiston todellisia sisältöjä, eikä vääristy tutkijan omien ennakkokäsitysten tai odotusten vuoksi. Tässä on kyse siitä, pystyykö tutkija pitämään omat oletuksensa erillään ja antamaan aineiston puhua puolestaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Kun laadullisessa tutkimuksessa käytetään valmiita tekstiaineistoja, on tärkeä huomioida useita olennaisia tekijöitä. Tutkijan tulee pohtia lähdekritiikkiä ja ymmärtää millaisessa kontekstissa aineisto on tuotettu. Tähän voi vaikuttaa esimerkiksi julkaisualusta, kirjoittajan tausta tai kohderyhmä. Etenkin mielipidekirjoituksissa ja kolumneissa julkaisut voivat heijastaa toimittajien henkilökohtaisia näkökulmia ja asenteita, minkä vuoksi on olennaista huomioida artikkeleiden luotettavuus. Dokumentteja tutkivat konstruktionistit eivät ole niinkään huolissaan sisältävätkö tekstit oikeita vai väriä väitteitä, vaan he ovat enemmänkin huolissaan prosesseista, joiden kautta tekstit rakentavat ja esittävät käsityksiä niin sanotusta todellisuudesta. (Silverman 2024, 266).

Mediatekstit eivät ole aina neutraaleja, vaan ne voivat heijastaa laajempia yhteiskunnallisia arvoja ja ideologioita, jolloin tiettyjä näkökulmia voidaan painottaa tai tuoda esiin muita enemmän. Marxilaiset teoreetikot ovat esittäneet kritiikkiä erityisesti Länsi-Euroopan yleisradiomonopoleja kohtaan, jotka käyttävät byrokraattista rakennettaan vallan välineenä viestintäalalla. (McQuail 1987, 84). Tästä huolimatta vapaa lehdistö nähdään kuitenkin olennaisena osana vapaata ja järkevää yhteiskuntaa, joka lähentää yhteisöä ja edistää yleistä hyvinvointia (McQuail 1987, 113–114).

5.2 Tutkimusaineisto ja sen hankinta

Aineisto kerättiin Helsingin Sanomien ja Yleisradion uutismedian verkkosivuilta. Valitsin Helsingin Sanomat yhdeksi mediaksi, sillä se on Suomen suurin valtakunnallinen sanomalehti. Helsingin Sanomat omistaa Sanoma konserniin kuuluva Sanoma Media Finland (Sanoma). Lisäksi päädyin käyttämään Yleisradion julkaisuja aineistona, koska Yle on Suomen valtion omistama valtakunnallinen mediayhtiö, jolla on merkittävä rooli kansallisessa uutis- ja ajankohtaistoiminnassa (Yle 2020).

Aineiston rajaamisessa käytin hakusanana "PISA-tutkimusta" ja rajasin julkaisujen ajanjaksoksi 5.12.2023–23.6.2024. Valitsin kyseisen ajanjakson, sillä uusimmat PISA-tulokset julkaistiin 5.12.2023, ja näin keskustelu PISA-tutkimuksesta oli huomattavasti vähentynyt kesään 2024 mennessä. Aluksi tarkastelin julkaisuja ainoastaan otsikon perusteella, minkä jälkeen luin artikkelit läpi ja tallensin ne julkaisut, jotka käsittelivät nimenomaan Suomen PISA- tai oppimistulosten heikkenemistä. Kaikki valitut artikkelit olivat suomenkielisiä. Osa Helsingin Sanomien aineistoon valituista artikkeleista oli maksumuurin takana, mutta sisällytin aineistoon myös vain tilaajille tarkoitettuja julkaisuja. Aineistotyyppeihin kuului muun muassa pääkirjoituksia, analyysyjä, uutisia, haastatteluja, lukijoiden mielipiteitä sekä kolumneja.

Aineistoksi valikoitui yhteensä 19 dokumenttia, joista Helsingin Sanomien artikkeleita oli kymmenen ja Ylen artikkeleita yhdeksän. Kopioin Helsingin Sanomien ja Ylen artikkelit yhteen Word-tiedostoon, josta poistin ainoastaan artikkelien sisältämät kuvat. Aineisto koostuu 34 sivusta tekstiä ja 12 165 sanasta. Tutkimusaineistoa voidaan pitää riittävänä, kun lisäaineiston kerääminen ei tuota enää uusia merkityksellisiä havaintoja, eli aineisto on saavuttanut havaintojen kylläisyyden (Silverman 2024, 292). Tiedoston tekstin fonttina on käytetty Arialia, fonttikoko on 12 ja riviväli 1,0. Asiakirjan asettelu on toteutettu normaaliereunuksin, joissa ylä- ja alareunukset ovat 2,5 cm ja oikean sekä vasemman reunan marginaalit ovat 2 cm. Teksti on tasattu molemmista reunoista, ja käytössä on automaattinen tavutus. Taulukkoon 1 on koottu tutkimuksessa käytettävät dokumentit.

Taulukossa 1 esitetään dokumenttien otsikot, julkaisupäivämäärä, media, josta artikkeli on julkaistu sekä dokumentin aineistotyyppi. Lisäksi taulukossa on jokaisen mediajulkaisun tunnistekoodi, josta tunnistaa mikä dokumentti on kyseessä. Tunnistekoodin tunnistuksessa lyhenne ”HS” kuvaa Helsingin Sanomien julkaisua sekä ”YLE” Yleisradion julkaisua. Numero lyhenteen perässä kuvaa julkaisuajankohtaa, jossa 1 on vanhin ja 10 on uusin julkaisu. Tekstissä käytän näitä samoja tunnistekoodeja. (Taulukko 1.)

Taulukko 1 Tutkimuksessa käytetyt dokumentit

Otsikko	Julkaisupäivämäärä	Media	Aineistotyyppi	Tunniste
Pisa-tulokset heikkenivät jälleen, ministeriö luokitteli tilanteen ”erittäin huolestuttavaksi”	5.12.2023	Helsingin Sanomat	Uutinen	HS1
Mikä haittaa oppimista? Näin koululaiset itse vastaavat	5.12.2023	Helsingin Sanomat	Uutinen	HS2
Suomen Pisa-menestys romahti: lukutaidossa suurempi muutos kuin koskaan aiemmin	5.12.2023	Yle	Uutinen	YLE1
Opettajajärjestö vaatii lopettamaan koulutuksen ”halpuuttamisen” rapautuneiden Pisa-tulosten takia	5.12.2023	Yle	Uutinen	YLE2
Tutkija ”historiallisen heikoista” Pisa-tuloksista: Kaikki syyt eivät välttämättä löydy koulusta	5.12.2023	Yle	Analyysi	YLE3
Asiantuntija luetteli A-studiossa viisi syytä Suomen Pisa-tulosten laskuun	5.12.2023	Yle	Uutinen	YLE4
Pisa-tuloksissa romahdus: äidinkielen opettajat kertovat surullisesta tilannekuvasta kouluissa	6.12.2023	Yle	Haastattelu	YLE5
Pojille parempi koulu	9.12.2023	Yle	Uutinen	YLE6
”Pitää pärjätä itse” – Viro loistaa Pisa-tuloksissa ja selitys löytyy ihan tavalliselta ysiluokalta	11.12.2023	Helsingin Sanomat	Uutinen	HS3
Lukutaito on eloonjäämistaito	12.12.2023	Helsingin Sanomat	Kolumni	HS4
Pisa-tutkimusten valopilkku: suomalaisnuoret muita kiinnittyneempiä kouluun ja tyytyväisempiä elämäänsä	12.12.2023	Yle	Uutinen	YLE7
Matematiikan professori vilkaisi Pisa-kysymyksiä ja hämmentyi: ”Hyvänä aika, aivan perusjuttuja”	15.12.2023	Helsingin Sanomat	Uutinen	HS5
Digilaitteita käytetään kouluissa suunnitelmallisesti	19.12.2023	Helsingin Sanomat	Mielipidekirjoitus	HS6
Ratkaisut oppimistulosten parantamiseksi täytyy nyt löytää, sanoo kansliapäällikkö Anita Lehtikoinen	6.1.2024	Helsingin Sanomat	Haastattelu	HS7
Yhdeksäsluokkalainen Kukka Keinänen kumastelee luokkatovereidensa käytöstä Pisa-kokeessa: ”Eivät antaneet muille työrauhaa”	10.1.2024	Helsingin Sanomat	Uutinen	HS8
Aleksis Salusjärven kolumni: Suomalaista koulua ei tarvitse uudistaa – riittää, kun palataan vanhaan	20.2.2024	Yle	Kolumni	YLE8

Pisa ja muut listaukset panevat surutta maita ja yliopistoja tarkkaan järjestykseen – usein heivoisin mittarein	12.5.2024	Helsingin Sanomat	Analyysi	HS9
Koulu jakaa oppilaat kahteen kastiin, varoittaa emeritaprofessori	16.5.2024	Yle	Haastattelu	YLE9
Pisa-tutkimus todisti suomalaisten nuorten luovuuden, ja se on ilon aihe	23.6.2024	Helsingin Sanomat	Pääkirjoitus	HS10

5.3 Aineiston analyysi

Vaismorardi, Jones, Turunen ja Snelgrove (2016, 103) kuvaavat, kuinka aineiston keräämisen jälkeen tutkittava tutkimusaineisto pitää lukea useampaan kertaan sekä on päätettävä, kuinka analyysin jakaa ja jäsentelee. Aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluu kolme eri vaihetta. Nämä ovat aineiston redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely sekä aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Päätin redusoida tutkimusaineiston eli alleviivasin aineistosta tutkimuskysymyksiä ajatellen merkittävimmät asiat. Tämän jälkeen lopullista aineistoa jäi jäljelle Word -tiedostoon 19 sivua ja 6163 sanaa, käyttäen samoja fontteja ja asetteluja, kuten edellisessä tiedostossa.

Aineiston analyysin yhteydessä päätin luokitella materiaalin kolmeen eri teemaan sen sisällöllisten aihealueiden perusteella. Teemoittelu tarjoaa systemaattisen tavan eritellä ja vertailla, miten eri näkökulmat saavat merkityksiä ja painoarvoa mediarepresentaatioissa. Teemat heijastavat aineiston lisäksi myös tutkimuskysymyksiä. Tämän jälkeen teemat tuli koodata dokumenttien sisällön perusteella. Samassa yhteydessä tarkastelin teemojen välistä suhdetta ja merkitystä. Huomioin myös analyysisyksikköjä, jotka koostuivat sanoista, lauseista tai ajatuskokonaisuuksista. Analyysiyksiköt kuvaavat asioiden luonnetta, millä voi olla vaikutusta sisällön merkityksessä (Graneheim & Lundman 2004). Taulukoon 2 on kuvattu sisällölliset teemat ja niihin sopivat dokumentit (Taulukko 2). Vaikka dokumentit on liitetty tiettyihin teemoihin, tutkimustuloksissa voidaan silti käyttää eri teemojen dokumenttiaineistoja, jos sisältö sopii siihen tarkasteltavaksi.

Analyysin tuloksena muodostin aineistosta kolme pääteemaa, jotka ovat ”tulosten heikkeneminen”, ”oppiminen” sekä ”kehittäminen”. Teemassa ”tulosten heikkeneminen” käsitellään erityisesti suomen PISA-tulosten heikkenemistä, sekä mahdollisia syitä PISA-

tulosten laskuun. Suurin osa näistä mediajulkaisuista oli julkaistu etenkin heti PISA-tulosten julkaisemisen jälkeen. ”Oppiminen”-teemaan sisältyy dokumentteja, joissa käsitellään sekä suomalaisten että ulkomaalaisten oppilaiden oppimista, taitoja ja koulunkäyntiä. Viimeisenä teemana on ”koulutuksen kehittäminen”, johon on koottu mediajulkaisut, joissa tuodaan esille tämänhetkistä koulua ja koulutusta, sekä miten sitä olisi mahdollista kehittää.

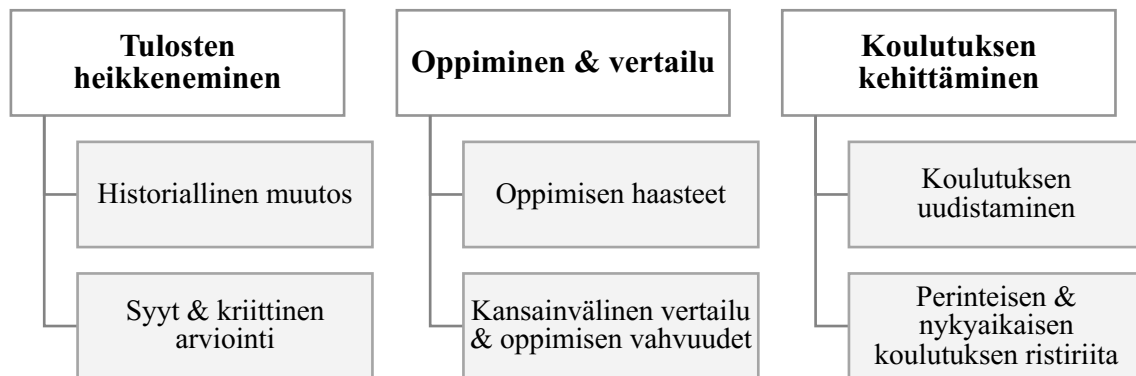
Taulukko 2 Aineiston jaottelu teemoittain

teema	dokumentit						
tulosten heikkeneminen	HS1	YLE1	YLE2	YLE3	YLE4	YLE5	HS9
oppiminen ja vertailu	HS2	HS3	HS4	YLE7	HS5	HS8	HS10
koulutuksen kehittäminen	YLE6	HS6	HS7	YLE8	YLE9		

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä viimeisenä vaiheena on aineiston abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Kerätystä aineistosta erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, josta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnin tarkoituksena on löytää tutkimuskohteesta pääilmiöt, josta aineistosta puhutaan. Tästä saadaan lopulta vastaus tutkimustehtävään. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Analyysissä keskityn siihen, miten media representoi ja tulkitsee PISA-tutkimuksen tuloksia, sekä tarkastelen keskeisiä teemoja, narratiiveja ja diskursseja, jotka nousevat esiin. Vaikka pääpaino on aineiston sisällöllisessä tarkastelussa eikä varsinaisessa diskurssianalyysissä, huomioin myös uutisoinnin sävyjä arvioiden, esitetäänkö aiheita positiivisessa, negatiivisessa vai neutraalissa valossa.

Tutkimustulokset on jaoteltu teemoihin aineiston ja tutkimuskysymysten perusteella. Nämä teemat on jaettu alakategorioihin tarkentamaan niiden sisältöä. Ensimmäinen teema, ”tulosten heikkeneminen”, vastaa ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: ”Millaisia representaatioita media esittää Suomen PISA-tulosten heikkenemisestä ja sen syistä?”. Teema on jaettu alakategorioihin ”historiallinen muutos” sekä ”syyt ja kriittinen

arviointi". Toinen teema, ”oppiminen ja vertailu” pohjautuu toiseen tutkimuskysymykseen: ”Millaisia representaatioita media esittää oppimisen laadusta PISA-tulosten valossa?”. Aineistossa tarkasteltiin sekä positiivisia että negatiivisia oppimistuloksia PISA-tutkimuksessa, minkä vuoksi teemojen sisältöinä ovat ”oppimisen haasteet” sekä ”kansainvälinen vertailu ja oppimisen vahvuudet”. Kolmantena tutkimuskysymyksenä on ”Millaisia representaatioista media esittää Suomen koulujärjestelmän kehityksestä ja muutostarpeista PISA-tulosten yhteydessä?”. Kolmas teema ”koulutuksen kehittäminen” on jaettu samalla tavalla kahteen alakategoriaan, joka sisältää ”koulutuksen uudistamisen” sekä ”perinteisen ja nykyisen koulutuksen ristiriidan”. Analysoin näitä teemoja ja alakategorioita tarkemmin tässä luvussa. Tulokset on jaettu alakategorioihin, ja esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4 Teemojen luokittelu alakategorioiksi

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden varmistamiseksi noudatan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) hyvää tieteellistä käytäntöä sekä vastuullisen tieteen periaatteita. Vastuullisen tieteen periaatteisiin kuuluu luotettavuus, eettisyys, toistettavuus ja läpinäkyvyys (Helsingin yliopisto). Tämän käytännön avulla varmistan, että tutkimuksessa noudatetaan rehellisyyttä, tarkkuutta tutkimustyössä ja avoimuutta tutkimuksen edetessä ja tuloksia julkaistaessa. Tutkimus kunnioittaa muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia, sekä se toteutetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti.

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden tekemistä, mutta tulosten luotettavuus ja pätevyys voivat kuitenkin vaihdella (Sarajärvi & Tuomi 2018; Hirsjärvi ym. 2007, 226). Tästä syystä jokaisessa tutkimuksessa on olennaista arvioida tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuden ja toistettavuuden arvioinnissa puhutaan yleisesti reliabiliuksesta ja validiuksesta. Tutkimuksen reliabiliteetilla eli toistettavuudella pyritään siihen, että mittaustulokset ovat toistettavissa, eivätkä ne sisällä sattumanvaraisia vaihteluita. Ei-sattumanvaraiset mittaustulokset syntyvät silloin, kun useampi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen tai jos samaa tutkimushenkilöä tutkitaan toisen kerran ja tulos pysyy samana. Tällöin tutkimusta voidaan pitää reliabelina. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.)

Luotettavuuteen kuuluu tutkimusmenetelmien ja -tekniikoiden tarkkuus. Tutkimusta tehdessä tulee kiinnittää huomiota, kuinka luotettavasti ja tarkasti tutkimus tuottaa tietoa, sekä kuinka tutkija pystyy maksimoimaan menetelmien luotettavuuden. (Mason 2002, 39.) Tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi tuon esille tarkasti mitä tutkimusprosessiin, -menetelmiin ja -aineiston hankintaan sisältyy, jotta tieto on avointa lukijalle. Yksityiskohtainen kuvaus syntyy, kun tutkija havainnollistaa tutkimuksessa mahdollisesti esiintyvät ongelmat ja tehdyt ratkaisut.

Toinen merkittävä tutkimuksen arvioitava käsite on validiteetti. Validiuksella eli pätevyydellä viitataan mittarin tai menetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Kun tutkija havainnoi, tunnistaa ja mittaa sitä, mitä tutkimuksen on tarkoitus tutkia, tutkimus on validi (Mason 2002, 39). Tutkijan tulee olla tarkka, että mittarit ja menetelmät vastaavat sitä todellisuutta, johon tutkija keskittyy. Lisäksi tutkimuksen teoreettisen, metodologisen ja empiirisen perustan tulee olla yhteensopivia keskenään. Tästä syystä olen pyrkinyt yhdistämään tutkimusaineiston teoreettiseen viitekehykseen mahdollisimman hyvin, vaikka toteutankin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetista ja validiteetista on useita eri tulkintoja. Esimerkiksi Wolcott (2005) kokee validiuksen olevan epäselvä käsite tutkimuksen pätevyyden mittaukseen. Hän perustelee perinteisen luotettavuuden ja pätevyyden arviointia, ettei ole kahta samanlaista tapautta, sillä jokaisella ihmisellä on omanlaatuiset kuvaukset

asioista. Holstein ja Gubrium (1995) kyseenalaistavat myös käsitteiden perinteisen määrittelyn kvalitatiivisessa tutkimuksessa. He painottavat, että esimerkiksi haastattelutilanteessa validius ja reliaabelius liittyvät siihen, miten hyvin tieto on sidoksissa kontekstiinsa vuorovaikutukseen. He ehdottavat, että tutkijan tulisi kiinnittää huomiota haastattelun rakentamaan luonteeseen, sekä olla tietoinen siitä, miten vuorovaikutus ja kysymyksenasettelu vaikuttavat tuotettuun tietoon.

Tutkimukseni aineisto koostuu mediajulkaisuista, jotka ovat julkisesti saatavilla olevaa materiaalia, lukuun ottamatta joitakin Helsingin Sanomien artikkeleita, joiden lukeminen edellyttää Sanoma-tilin käyttäjätunnusta. Olen valikoinut ja analysoinut tekstiaineistoa ja sitaatteja, joiden pohjalta olen tehnyt havaintoja, jotka koen merkityksellisiksi tutkimusaiheeni kannalta. Media-aineistoa analysoidessa on aina tarkasteltava kriittisesti näkökulmien painottumista. Lopulta kyseisellä medially on valta siinä, mitä julkaisuja he haluavat sivuillaan julkaista. Aineistoa kerätessä ja tuloksia analysoidessa tutkijan on lisäksi muistettava tulkinnallisuuden merkitys. Etenkin kun tutkimuksessa on kyseessä representatiot, niin tutkija ei itse saa tulkinnallaan muokata aineistoa, ja esittää sitä median representaationa. Tämän olen pyrkinyt muistamaan koko tutkimusprosessin aikana.

Tutkimuksen luotettavuuden ja vahvistettavuuden kannalta redusoin, klusteroin ja abstrahoin aineiston, mikä kuuluu laadulliseen sisällönanalyysiin. Aineiston tiivistämisen avulla pystyin karsimaan aineistosta epäolennaista tietoa, joka auttoi keskittymään tutkimuksen kannalta tärkeimpiin osiin. Ryhmittelemällä ja luokittelemalla julkaisut samankaltaisiin sisältöihin helpotti ilmiöiden välisten havaintojen esittämistä. Käsitteellistäminen taas lisää tutkimuksen luotettavuutta, kun aineistosta tehdyt päätelmät perustellaan selkeästi analyysiin. Samalla se mahdollistaa tulosten siirrettävyyden toisiin konteksteihin. Näiden vaiheiden toteuttaminen tukee tulosten vahvistettavuutta, sillä se osoittaa, että analyysi pohjautuu aineistoon eikä tutkijan ennako-oletuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018).

Kvalitatiivista tutkimusta on haastava soveltaa muihin tutkimuksiin, sillä yhteiskunta ja tutkimusympäristö muuttuvat jatkuvasti (Sin 2010, 310). Toistettavuuden näkökulmasta tämän tutkimuksen aineiston kokoaminen on kuitenkin yksinkertaista, koska se perustuu

julkisiin mediajulkaisuihin. Analyysin subjektiivisuus vaikuttaa kuitenkin siihen, mitkä aineiston osat ja teemat nousevat esille. Tämän vuoksi olen esittänyt tekstiaineistoa sitaatteina, jotta lukija voi selkeästi nähdä, millaisia asioita olen nostanut esiin mediajulkaisuista ja miten ne liittyvät tutkimusaiheeseen.

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä niinkään yleistettäviin tuloksiin, vaan syvälliseen ymmärrykseen tietystä kontekstista ja ilmiöstä. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006b) toteavat, että laadullisessa tutkimuksessa tutkijan asema on keskeinen. Tutkimuksen objektiivisuudessa edellytetään, että tutkijan omat näkemykset eivät saisi vaikuttaa tutkimusprosessiin tai tuloksiin. Samanlaisen objektiivisuuden tulee näkyä myös tekstin kieliasussa, jolloin kirjoittaja on näkymättömissä, mutta samalla ohjaa lukijan havaintoja ja auttaa häntä tekemään päätelmiä (Hirsjärvi ym. 2007, 293). Täydellinen objektiivisuus ei ole kuitenkaan mahdollista, sillä tutkija ei voi täysin irrottautua omasta ajattelustaan. On kuitenkin riittävää, että tutkija tiedostaa omat asenteensa, eikä anna niiden vaikuttaa tutkimukseen liikseen.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat, että tutkijan positio on tärkeä tuoda esille tutkimuksessa ja aiheen valinnassa. Tutkielmani aihe valikoitui henkilökohtaisesta kiinnostuksesta Suomen PISA-tutkimusta ja median representaatioita kohtaan. Kuten edellä mainittiin, tutkijan täydellistä objektiivisuutta on mahdoton saavuttaa, jonka havaitsin itsekini. Tutkimusaineistoa lukiessani huomasin, kuinka omat näkemykseni ja mielipiteeni heräsivät keskusteluista. Finlay (2002) kuvailee, kuinka keskeistä reflektiivinen tarkastelu on tutkimuksessa. Se auttaa tutkijaa tuottamaan syvällisempiä tulkintoja, koska tutkija ymmärtää paremmin, miten hänen omat lähtökohtansa vaikuttavat tutkimukseen. Vaikka näin onkin, pyrin etäännyttämään omat ajatukseni tutkimusprosessista, mikä Alasuutarin (2011a) mukaan on olennainen osa laadullista tutkimusta.

Eettisyys

Tutkijalla on tutkimusprosessin aikana keskeinen eettinen vastuu, joka koskee häntä koko tutkimuksen ajan. Laadullisessa tutkimuksessa eettisten näkökulmien ja ratkaisujen pohdinta korostuu merkittävästi. Tutkijan tulee ennakoida mahdollisia eettisiä ongelmia ja valmistautua käsittelemään ja ratkaisemaan niitä vastuullisesti (Mason 2002.)

Tutkimusetiikasta on käyty keskustelua erityisesti siitä, kuinka se rajoittuu pelkästään tutkimustoiminnan käytännön järjestelyihin, kuten tutkimukseen osallistuvien henkilöiden informointiin, aineiston keräämisen eettisiin periaatteisiin, analyysimenetelmien luotettavuuteen, anonymiteetin turvaamiseen sekä tutkimustulosten esitystapaan. Toisaalta on esitetty näkemyksiä, joiden mukaan tutkimusetiikka on laajempi metodologinen kysymys, jossa kaikki tutkimuksessa tehdyt valinnat ovat moraalisia valintoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Lapin yliopiston ohjeistuksen mukaan kirjallinen tutkimuslupa tarvitaan, jos tutkimus edellyttää eettistä ennakoarviointia tai tutkimushenkilöiden henkilötietojen luovuttamista. Tutkimukseni käsitteli julkistettuja teoksia, jonka vuoksi aineistonkeruuseen ei ollut tarpeen hakea kirjallista tutkimuslupaa. (Lapin yliopisto ei pvm.) Ylen artikkeleiden käyttöoikeuksien mukaan sisältöihin kohdistuva tiedonlouhinta on sallittua tieteelliseen tarkoitukseen. Tämä noudattaa tekijänoikeuslakia, jonka vuoksi sekä Ylen että Helsingin sanomien julkaistuja sisältöjä voi käyttää tutkimukseen, kunhan käyttäminen on eettisesti kestävä ja viittaukset ovat näkyvillä. (Yle ei pvm.; Tekijänoikeuslaki 2023/263 §13b; Tekijänoikeuslaki 1961/404 §22.)

Erityisesti laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on oltava tietoinen omista ennako-oletuksistaan. Liiallinen oma tulkinta tai ennakkokäsitykset voivat vaikuttaa aineiston analyysiin ja tulkintaan, millä on hyvin tiivis yhteys tutkimuksen eettisyyteen. On keskeistä valita ja tulkita lähteitä rehellisesti ja huolellisesti, sekä esittää myös sellaista aineistoa, joka saattaa olla ristiriidassa omien käsitysten kanssa. (Alasuutari 2011; Hirsjärvi ym. 2007, 293.) Tutkimuksessani varmistan, ettei aineiston valikointi heijasta liiallisesti omia ennako-oletuksia. Tarkastelen tuloksissa median esiin nostamia teemoja ja representatioita sekä niitä sisältöjä tai ilmiöitä, jotka toistuvat aineistossa useampaan otteeseen. Avoimuus ja läpinäkyvyys näkyvät myös tulosten analyysissä, kun median representatiot esitellään suoraan sitaatteina.

Tietosuoja ja anonymiteetti ovat yksi tutkimuksen keskeisimmistä eettisistä perusteista, silloin kun tutkimuksessa käsitellään henkilötietoja. Tutkimuksen eettisiin periaatteisiin kuuluu suojella osallistujien yksityisyyttä ja luottamuksellisuutta. (Lincoln & Cuba

1985.) Aluksi pohdin, onko mediajulkaisuissa esiintyvien henkilöiden nimien käyttäminen tutkimustuloksissa sallittua, koska kyseessä ovat julkisesti saatavilla olevat tekstit, vai onko kyseessä tietosuojaan liittyviä kysymyksiä. Vaikka tutkimuksessani ei ole suoraan osallistujia, halusin varmistaa, ettei mediajulkaisuissa esiintyvät henkilötiedot ole ristiriidassa eettisten periaatteiden kanssa.

Sanoma Media Finlandin käyttöoikeuksien mukaan, jos aineistossa käsitellään tunnistettavien henkilöiden tietoja, tutkijan on varmistettava, että tiedon käyttö on tutkimuksen kannalta tarpeellista ja perusteltua. Lisäksi, mikäli tutkimuksessa viitataan yksityishenkilöiden kommentteihin tai mielipiteisiin, on varmistettava, ettei henkilöä voida tunnistaa ilman perusteltua syytä. (Oma Sanoma ei pvm.) Päädyin olla lisäämättä mitään henkilötietoja Helsingin Sanomien mediajulkaisuista, sillä useampi julkaisu edellytti Sanoma-tilin käyttäjätunnusta eli sisältö ei ollut täysin julkista. Ylen mediajulkaisut olivat kaikki julkisesti saatavilla, joten päädyin säilyttämään sitaateissa olevat henkilötiedot ainoastaan, jos ne olivat tarpeellisia tuloksien sisällön kannalta. Tällä vetoan tekijänoikeuslain pykälään 13b (Tekijänoikeuslaki 2023/263 §13b). Käsittelen aineistoa tuloksissa niin, että se kunnioittaa julkaisussa esitettyjä näkökulmia eikä vääristä mediarepresentaatioita.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen keskeiset tulokset, jotka perustuvat median representaatioihin Suomen oppimistulosten heikkenemisestä, oppimisen laadusta ja koulutusjärjestelmän kehityksestä PISA-tutkimuksen yhteydessä. Etenen luvussa teemojen avulla, joten aloitan ensimmäisestä teemasta eli tulosten heikkenemisestä. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan oppimista ja sen vertailua, sekä viimeisenä teemana esittelen koulutuksen kehittämisen. Käsittelen tutkimuskysymykset erillisissä alaluvuissa ja tarkastelen niitä mediasisältöjen kautta, mikä tekee julkaisujen tarkastelusta selkeämpää. Alalukujen sisällöt selkeytyvät lisää alakategorioiden avulla, jotka on avattu aiemmin aineiston analyysiosioissa (ks. Kuvio 4).

6.1 Tulosten heikkeneminen

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Millaisia representaatioita media esittää Suomen PISA-tulosten heikkenemisestä ja sen syistä?” pohjautuen keskityn tässä tulososiossa Pisa-tulosten heikentymiseen ja siihen, miten media kuvaa Suomen tulosten laskua. On tärkeää ensin tarkastella, millä tavoin media käsittelee Suomen sijoituksen laskua, ja vasta sen jälkeen siirtyä arvioimaan mahdollisia laskun syitä. Tässä luvussa analysoin, miten media tuo esiin Suomen Pisa-tulosten viimeaikaisen heikkenemisen ja vertailun aiempien vuosien kehitykseen. Lisäksi tarkastelen, millaisina mediassa näyttäytyvät PISA-tulosten laskun mahdolliset syyt sekä siihen liittyvä koulujärjestelmää kohtaan esitetty kritiikki.

6.1.1 Historiallinen muutos

PISA-tulosten historiallinen muutos näyttäytyy mediassa erityisesti dramaattisin ja huolta aiheuttavin ilmauksin. Otteet 1–3 ovat kaikki mediajulkaisujen otsikoita. Sitaatit korostavat muutoksen vakavuutta ja ennennäkemättömyyttä käyttäen vahvoja ilmauksia. Mediaotsikoiden sanavalinnat luovat vaikutelman isosta kriisistä Suomen koulutusjärjestelmässä ja lukutaidon tasosta. Termi ”romahtaa” esiintyy useampana kertana otsikoissa, jolla halutaan kuvata äkillistä ja merkittävää tulosten laskua. Ote 1 viittaa olennaisesti Suomen PISA-tulosten historialliseen muutokseen. Tämä luo mielikuvan siitä, että

Suomen PISA-menestyksessä on tapahtunut jotain historiallisesti poikkeuksellista ja järkyttävää. Ote 2 korostaa PISA-tulosten huononemisen vaikutusta koulujen arkeen ja opettajien kokemuksiin. Samalla se lisää inhimillistä näkökulmaa tuoden esiin oppilaiden ja opettajien tilanteen. Näiden otteiden osalta mediassa kuvataan PISA-tulosten historiallista muutosta vakavana ilmiönä, joka ei ole vain yksittäinen tilastollinen lasku, vaan osin yhteiskunnallisten tekijöiden aiheuttama ja kenties laajempaa huolta herättävä kehitys (ote 3).

Ote 1 Suomen Pisa-menestys romahti: lukutaidossa suurempi muutos kuin koskaan aiemmin (YLE1)

Ote 2 Pisa-tuloksissa romahdus: äidinkielen opettajat kertovat surullisesta tilannekuvasta kouluissa (HS1)

Ote 3 Tutkija ”historiallisen heikoista” Pisa-tuloksista: Kaikki syyt eivät välttämättä löydy koulusta (YLE3)

Mediajulkaisuissa nousee esille, kuinka tulosten lasku ei ole vain pieni huoli, vaan merkittävä ongelma. PISA-tulosten lasku on huomattu kansallisena ongelmana, johon suhtaudutaan myös ministeriössä vakavasti. Tutkimukseen valikoituneessa medialähteissä korostuu erityisesti heikosti pärjäävien oppilaiden määrän lisääntyminen. (Ote 4.) Ote 5 kuvaa, kuinka osaaminen on heikentynyt kaikilla tasoilla, kattaen sekä huippuosaajat että heikommin pärjäävät. Tämä koskettaa laajasti koko oppilasjoukkoa, mikä lisää heikkonemisen merkitystä. Media representoi kehityksen huolestuttavana, sillä se viittaa siihen, että ongelma on syventynyt ja saattaa johtaa kasvaviin oppimiseroihin nuorten keskuudessa. Tästä syystä tulosten laskuun ei liity vain yksi huono tulos, vaan kyseessä on laaja ja huolestuttava ilmiö, joka vaikuttaa oppimistuloksiin kaikilla tasoilla.

Ote 4 Pisa-tulokset heikkenivät jälleen, ministeriö luokitteli tilanteen ”erittäin huolestuttavaksi”. - - Uusimmissa tuloksissa suomalaisnuorten osaaminen on heikentynyt kaikissa osajaryhmissä, mutta heikosti pärjäävien osuus on lisääntynyt eniten. (HS1)

Ote 5 - - osaaminen on Suomessa heikentynyt kaikilla tasoilla: niin huippuosaajilla kuin heikommin pärjäävillä. (YLE3)

Media representoi Suomen PISA-tulosten laskua erityisesti keskittymällä lukutaidon heikentymiseen ja sen konkreettisiin vaikutuksiin oppilaiden kyvyissä. Viimeisimmässä

PISA-tutkimuksessa on tullut esille, että osaaminen lukutaidossa on muuttunut enemmän, kun koskaan aikaisemmin (ote 6). Heikentynyt lukutaidon osaaminen näkyy opettajille ensimmäisten joukossa, varsinkin kun kyseessä ei ole yksittäiset oppilaat, vaan taso lukutaidon osaamisessa on laskenut kaikilla tasoilla. Lukutaidon lisäksi opettajat ovat huolissaan oppilaiden yleisestä suoriutumisesta ja osaamisesta verrattuna muihin sukupolviin. Yläasteen äidinkielen opettaja Tiina Kiviniemi yhdistää heikon lukutaidon oppilaiden kognitiiviseen suoriutumiseen. (Ote 7.) Se näkyy esimerkiksi syy- ja seuraussuhteiden rakentamisen ongelmassa, koska oppilaat eivät pysty lukemaan pitkiä tekstejä (YLE5). Tämä tekee ongelmasta konkreettisemmän ja henkilökohtaisemman, sillä oppimistulosten lasku heijastuu suoraan oppilaiden koulutyöhön. Oteessa 7 todetaan myös ”*Jos ei hallitse kieltä, ei opi muutakaan*”. Kyseisessä mediatekstissä opettajat kertovat, että äidinkielen taitojen heikentyminen voi aiheuttaa pitkäaikaisia vaikutuksia. Esimerkiksi tämä voi ilmetä vaikeuksina oppia muita aineita, sekä tulevaisuuden haasteina vieranomaisten kanssa asioimisessa ja lomakkeiden täyttämässä, jos henkilö ei ymmärrä lukemaansa. (YLE5.)

Ote 6 Lukutaidossa suurempi muutos kuin koskaan aiemmin (YLE1)

Ote 7 Opettajat näkevät selkeät heikon lukutaidon vaikutukset oppilaissa. Nyt he pelkäävät, että nuorten taidot hoitaa omia asioitaan ovat aikaisempia sukupolvia heikommat. - - Jos ei hallitse kieltä, ei opi muutakaan. - - Tiina Kiviniemen mukaan heikko lukutaito näkyy suoraan oppilaiden kognitiivisessa suoriutumisessa. Syy- ja seuraussuhteiden rakentaminen ei enää onnistu, koska ei enää pystytä lukemaan pitkiä tekstejä.

– Suomen kielen virkkeet ja lauseet on muodostettu väärin, ne ovat hyvin vajavaisia tai niissä on paljon englannin vaikutusta, Kiviniemi sanoo. (YLE5)

Vuoden 2022 PISA-tutkimuksessa matematiikan osaaminen oli pääarviointialueena, jota painotettiin hieman muita oppiaineita enemmän. Tulokset osoittivat, että myös suomalaisoppilaiden matematiikan osaaminen on heikentynyt (HS1). Mediassa kirjoitettiin, kuinka jopa neljäsosa suomalaisnuorista pärjää nykyään heikosti matematiikassa (ote 8). Tämän lisäksi heikentynyt matematiikan osaaminen näkyy myös korkeammilla koulutusasteilla, kuten yliopistossa (ote 9). Yliopistoissa on huomattu kuinka, kuinka opiskelijoiden perusosaamisessa on nykyään puutteita. Osaamisessa, jossa ei saisi olla. (HS5.)

Ote 8 Suomalaisnuorista nyt jopa neljäsosa pärjää matematiikassa heikosti. (HS1)

Ote 9 Matematiikan taitojen hiipuminen on huomattu myös yliopistossa. - - HYVÄNEN aika, täällähän kysytään aivan perusjuttuja. - - ”Pisa-kokeessa testataan, osaako lukea tekstiä, ymmärtääkö lukemansa ja osaako peruslaskutoimitukset. Siellä ei kysytä mitään kovin vaikeaa. Kyllä meiltä pitäisi tulla peruskoulusta oppilaita, joista aivan jokainen osaa lukea, ymmärtää lukemansa ja osaa peruslaskutoimitukset.” (HS5)

Mediarepresentaatioissa nousee esille, kuinka paljon osaamisessa on eroja niin sukupuolen, suomalaisnuorten, syntyperäisen suomalaisen ja maahanmuuttajien, että koulujen välillä. Ote 10 tuo esille sukupuolten väliset osaamiserot, joita kuvaillaan edelleen suurina. Media nostaa tämän esiin ilmiönä, joka korostaa oppimistulosten eriytymistä tyttöjen ja poikien välillä. Maahanmuuttajataustaisilla oppilailla ja syntyperäisillä suomalaisilla erot ovat tilastollisesti merkitseviä, mutta tämän lisäksi myös suomalaisnuorten välillä on suhteellisen isoja eroja osaamisessa. Mediateksteissä tuodaan lisäksi esille, että alueellisesti Suomen koulut eivät ole ennen olleet eriarvoisessa asemassa, mutta nyt oppimiserot ovat kasvaneet (ote 11). PISA-tulosten lasku ei ole vain yksilötason ilmiö, vaan oppimistulokset vaihtelevat myös oppilaitosten välillä, mikä saattaa liittyä alueellisiin ja sosioekonomisiin tekijöihin. Näitä mahdollisia syitä tarkastelen seuraavaksi.

Ote 10 Suomalaisten tyttöjen ja poikien väliset osaamiserot ovat edelleen suuria. - - suomalaisnuorten välillä on suhteellisen isoja eroja osaamisessa. - - Kaikissa aineissa maahanmuuttajataustaiset oppilaat pärjäävät tilastollisesti merkitsevästi syntyperäisiä suomalaisia heikommin. (HS1)

Ote 11 Oppimiserot ovat kasvaneet sekä koulujen sisällä että koulujen välillä. (YLE2)

6.1.2 Syyt ja kriittinen arviointi

Media representoi Suomen PISA-tulosten laskua moniulotteisena ilmiönä, jossa syyt eivät rajoitu pelkästään koulujärjestelmän sisäisiin tekijöihin vaan heijastuvat laajemmin yhteiskunnallisista muutoksista. Ote 1 tuo esille, että PISA-tulosten heikkenemisen taustalla on yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia, mikä viittaa siihen, että media ei selitä laskua yksinomaan koulutusjärjestelmän toiminnan kautta. Tällä tavalla media laajentaa

keskustelua myös muihin yhteiskunnallisiin vaikutustekijöihin, kuten sosiaalisiin ja kulttuurisiin muutoksiin, jotka voivat heijastua oppimistuloksiin. Otteessa 2 korostetaan useiden tekijöiden vaikutusta PISA-tulosten laskuun. Tämä antaa ymmärtää, että mediassa tuloksia tarkastellaan monimuotoisena kokonaisuutena, jossa lasku ei johdu yksittäisestä syystä vaan kyseessä on monen eri tekijän yhteisvaikutus. PISA-tulosten heikkeneminen herätti pitkään jatkunutta keskustelua julkisuudessa, missä termi "PISA-ahdistus" viittaa siihen, että lasku koetaan laajemmin huolestuttavana ilmiönä, joka vaatii perusteellista pohdintaa ja laajempaa yhteiskunnallista keskustelua (Ote 3).

Ote 1 Kaikki syyt eivät välttämättä löydy koulusta vaan myös yhteiskunnassa on tapahtunut muutoksia. (YLE3)

Ote 2 - - tulosten laskun taustalla on useita syitä. (YLE3)

Ote 3 Syitä tulosten heikkenemiseen puitiin viikkojen ajan julkisuudessa ja muun muassa Helsingin Sanomat otsikoi jopa "Pisa-ahdistuksesta". (HS9)

Yhdessä mediajulkaisussa asiantuntija luetteli selkeästi syitä Suomen PISA-tulosten laskuun. Näitä olivat muun muassa digilaitteiden yleistyminen, oppimisympäristöt ja inklusio. Ote 4 viittaa digilaitteiden lisääntyneeseen käyttöön koulussa ja erityisesti huoleen siitä, että digitaalista oppimista sovelletaan liian laajasti. Julkaisu esittää lukutaidon kehittämisen kriittisenä näkökulmana, jotta perinteinen oppimateriaali, kuten paperiset kirjat olisivat edelleen tärkeä osa oppimisprosessia. Otteessa 5 korostetaan oppimisympäristön olosuhteita, kuten melutasoa, ryhmien kokoa ja pysyvyyttä. Median välittämä kritiikki oppimisympäristön häiriötekijöitä kohtaan vihjaa siihen, että näiden ympäristötekijöiden hallinta on haaste, joka voi vaikuttaa heikentävästi oppimistuloksiin. Inklusio nostetaan myös esille julkaisuissa (Ote 6). Julkaisussa syvennyttään siihen, että erityistä tukea tarvitsevat oppilaat nähdään usein yhtenä ryhmänä, vaikka he muodostavat moninaisia alaryhmiä. Asiantuntijan mukaan esimerkiksi näkövammaisten oppilaiden läsnäolo tukee tutkitusti koko luokan oppimista ja hyvinvointia, kun taas käytöshäiriöisten oppilaiden sijoittaminen yleisopetuksen ryhmiin ei ole aina suositeltavaa. (YLE3.)

Ote 4 Digilaitteiden yleistyminen. Saarisen mukaan digitaalista oppimista ei pitäisi soveltaa kaikkeen. Hänen mukaansa esimerkiksi lukutaito kehittyy paremmin paperisten kirjojen avulla. (YLE3)

Ote 5 Oppimisympäristöt. Saarinen näkee vikaa myös oppimisympäristöissä. Ongelmia voi Saarisen mukaan olla esimerkiksi melutasossa, ryhmien koossa ja ryhmien pysyvyydessä. (YLE3)

Ote 6 Inkluisio (YLE3)

PISA-tulokset ovat herättäneet keskustelua myös poliittisesti. Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio yhdistää tulosten heikkenemisen vihervasemmistolaiseen politiikkaan sekä maahanmuuttopolitiikkaan (Ote 7). Tämän myötä media esittää PISA-tulosten laskun osittain poliittisena kiistakysymyksenä, jossa syitä tulosten heikkenemiseen etsitään poliittisten päätösten vaikutuksista koulutusjärjestelmään ja yhteiskuntaan. Oteessa 8 viitataan yhteiskunnalliseen tasa-arvoon ja siihen, kuinka perheen taustatekijät esimerkiksi vanhempien koulutustaso, ammattiasema ja kodin taloudellinen tilanne, vaikuttavat olennaisesti nuorten osaamiseen. PISA-tulosten laskun yhteydessä media tuo esiin yhteiskunnallisen eriarvoisuuden, mikä osoittaa, että oppimistuloksiin vaikuttavat merkittävästi oppilaan kotitaustaan liittyvät sosiaaliset ja taloudelliset tekijät.

Ote 7 Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio (ps.) puolestaan löytää syyn romahdukseen vihervasemmistolaisesta politiikasta ja vihervasemmistolaisesta maahanmuuttopolitiikasta. (YLE2)

Ote 8 Suomi pitää itseään mieluusti tasa-arvon mallimaana, mutta vanhempien koulutus, ammatti ja kodin varallisuus ovat myös meillä tiiviisti kytköksissä nuoren osaamiseen. (YLE3)

Kuten edellä mainittiin, mediajulkaisuissa esiintyy puhetta nuorten sosioekonomisesta taustasta. Vanhempien koulutuksella, ammatilla ja kodin varallisuudella voidaan nähdä olevan vaikutusta nuorten osaamiseen. Suomi on onnistunut välttämään näitä sosioekonomisesta taustasta johtuvia eroja vuoteen 2015 asti, mutta siitä eteenpäin erot ovat kasvaneet. Tällä nähdään olevan yhteyksiä myös PISA-tulosten laskuun. (Ote 8.) Ilmiö ei ole kuitenkaan niin suoraviivainen, sillä sosioekonomisen taustan vaikutus ei selitä Suomen oppimistulosten eroa verrattuna Viroon, joka on suoriutunut viimeisissä PISA-tutkimuksissa erinomaisesti (YLE3; HS3).

Ote 9 Esimerkiksi nuoren sosioekonominen tausta vaikuttaa oppimiseen merkittävästi. - - vanhempien koulutus, ammatti ja kodin varallisuus ovat myös meillä tiiviisti kytköksissä nuoren osaamiseen. - - Suomi on aiemmin

onnistunut tasaamaan sosioekonomisesta taustasta johtuvia eroja. Käänne tapahtui kuitenkin vuonna 2015.

– Jos mennään meidän parhaisiin vuosiimme, niin silloin oltiin melkein eri maailmassa. Perhetausta ei vaikuttanut niin paljon, eli koulu kykeni tasaamaan perheiden eroja enemmän kuin mitä se tekee nykypäivänä. (YLE3)

Olennaista viime PISA-tutkimuksessa on erityisesti ollut koronapandemia, joka vaikutti merkittävästi koulumaailmaan ja oppilaiden koulunkäyntiin (YLE1; YLE2). Ote 10 viittaa suoraan koronapandemian vaikutuksiin oppimistuloksiin, ja mediassa esitetään, että koronavuosien poikkeukselliset opetusjärjestelyt vaikuttivat negatiivisesti siihen ikäryhmään, joka osallistui PISA-tutkimukseen. Pandemian aiheuttamat koulujen sulkemiset, etäopetusjärjestelyt ja muu epävarmuus loivat poikkeuksellisia olosuhteita, joita erityisesti juuri nämä PISA-testin osallistujat joutuivat kohtaamaan. Pandemia on tällöin saatanut heikentää oppilaiden keskittymiskykyä, oppimismotivaatiota ja resursseja.

Ote 10 Hän muistuttaa, että nyt mitattu koululaisjoukko sai kovan osuman korona-vuosien opetusjärjestelyistä. - - Käytännössä koko yläkoulu meni etä- ja lähiopetuksen vaihdellessa, (YLE2)

Ote 11 tuo esille kriittisen näkemyksen siitä, että opettajien roolia on pienennetty liikaa ja oppilaille on annettu enemmän vastuuta kuin he kykenevät kantamaan. Media representoi tämän näkökulman kautta oppimistulosten laskun osittain seurauksena koulun sisäisistä päätöksistä, joissa oppilaat joutuvat kantamaan enemmän vastuuta omasta oppimisestaan. PISA-menestyksen laskun syinä pohdittiin myös kirjaston ja se tarjoamien resurssien näkökulmaa. Kirjaston ja sen tarjoamien resurssien koetaan olevan vähemmän merkityksellisiä nykyisille koululaisille, mikä viittaa laajempiin kulttuurisiin ja asenteellisiin muutoksiin oppimisympäristöissä (ote 12). Kun oppilaat pitävät kirjastokortteja turhina, lukeminen jää vähäisemmälle osalle heidän arjessaan.

Ote 11 Aino Saarisen mielestä esimerkiksi opettajien rooli on liian vähäinen ja liian pienille oppilaille annetaan liikaa vastuuta. (YLE3)

Ote 12 Hanna Leskisen mukaan koululaiset näkevät kirjastokortit turhina. – Minulle tuli yllätyksenä, ettei oppilailla ole kirjastokortteja. Heidät on myös vaikea saada hankkimaan niitä, koska he näkevät sen niin turhana, (YLE5)

6.2 Oppiminen ja vertailu

Tutkimuksen toinen tutkimuskysymys oli ”Millaisia representaatioita media esittää oppimisen laadusta PISA-tulosten valossa?”. Tämä teema keskittyy tarkastelemaan tutkimuskysymystä yleisemmin oppimisen haasteiden, kuten opiskeluilmapiirin, työrauhan ja oppilaiden omien koulunkäynnin kokemusten kautta. Haasteiden rinnalla media representoi myös suomalaisten oppimisen vahvuuksia, kuten suomalaisten nuorten hyvinvointia, luovuutta ja sitoutumista kouluun. Oppimista tarkastellaan sekä kansallisesta näkökulmasta, painottaen erityisesti Suomen sisäistä tilannetta ja oppilaiden kokemuksia, että kansainvälisessä vertailussa, jossa suomalaisia oppimistuloksia peilataan muiden maiden, erityisesti Viron tuloksiin.

6.2.1 Oppimisen haasteet

Mediarepresentaatioissa nousee esille yksi selkeä oppimisen haaste, joka on rauhaton oppimisympäristö ja työrauha. Mediajulkaisuissa käy ilmi, että oppilaat ovat jopa itse sitä mieltä, että työrauhassa on ongelmia (Ote 1– Ote 3). Rauhattomalle oppimisympäristölle voi olla useampia eri syitä. Se voi johtua muun muassa työskentelytavasta, istumajärjestyksestä, käyttäytymisen säätelyn vaikeuksista, johdonmukaisuuden puuttumisesta, luokkakakoosta tai digitaalisista häiriötekijöistä. Helsingin Sanomien julkaisussa haastateltiin erään koulun oppilasta, joka avautui, että osa hänen luokkalaisistaan vastasi tahallaan PISA-kysymyksiin väärin. Testin aikana oppilaat eivät antaneet työrauhaa muille, vaan he huutelivat kesken kokeen luokassa muille (Ote 3.)

Ote 1 Suomalaisnuorten mielestä työrauhassa on ongelmia (HS1)

Ote 2 - - meteli luokassa häiritsee opetusta eniten. (HS2)

Ote 3 - - osa hänen luokkalaisistaan ei tehnyt testiä kunnolla, vaan alkoi ”pelleillä” eli vastasi kysymyksiin tahallaan väärin. ”Osa myös huuteli luokassa testiin liittyviä juttuja. He eivät antaneet muille työrauhaa.” (HS8)

Oppilaiden monimuotoisuus koetaan haastavan opettamista, sillä eriyttäminen muuttuu vaativammaksi. Etenkin jos oppilaiden osaamiserot kasvavat tunneilla, opettajan on haastava opettaa luokkaa yhteisesti, kun oppilaiden tasoerot ovat niin suuret. Sen seurauksena

opettajan tulee eriyttää oppilaita yksittäin heidän tasonsa mukaan. Kun yhteistä opetusta on vähemmän ja monet oppilaat työskentelevät itsenäisesti omaan tahtiin, keskittyminen voi tuntua monista haastavalta, mikä saattaa luoda rauhattomuutta oppimisympäristöön. (Ote 4–5.)

Ote 4 Kauniista tavoitteista huolimatta inklusio on osaltaan johtanut kaotiksiin luokahuoneisiin, joissa keskittymisestä on tullut yhä vaikeampaa. (YLE8)

Ote 5 – Monimuotoinen oppilasaines tekee opettamisesta haastavaa. Opetuksen eriyttäminen vaikeutuu. (YLE6)

Työrauhaongelmien ohella oppilaat kokevat digitaalisten välineiden häiritsevän oppimista. Median representaatio näyttää, kuinka varteenotettava ongelmana digilaitteiden käyttäminen nähdään keskittymisen kannalta niin oppilaiden kun opettajienkin näkökulmasta (Ote 6–7; YLE4; HS5). OECD-maissa keskimäärin 31 prosenttia koki, että ”digitaalisten resurssien” käyttö häiritsee keskittymistä matematiikan tunnilla. Digilaitteiden ja työrauhan suhdetta ei voi pelkästään verrata keskenään, sillä voi olla, että Suomessa opetuksessa käytetään enemmän digilaitteita kuin muissa OECD-maissa, kuten mediajulkaisuissakin on noussut esille (HS3; HS6; YLE8). Tuloksien mukaan työrauha on kuitenkin selkeästi huonommalla tasolla kuin OECD-maissa keskimäärin (HS1).

Ote 6 Yläkoulussa opiskelua häiritsivät hänen mukaansa eniten puhelimet. (HS2)

Ote 7 Digilaitteiden häiritsevästä vaikutuksesta kertoo myös tuore Pisa-tutkimus. Sen mukaan suomalaisnuorista 41 prosenttia koki, että älypuhelisten kaltaisten ”digitaalisten resurssien” käyttö häiritsee keskittymistä matematiikan tunneilla. ”Se on aika hurja tulos. Digilaitteet ovat koukuttavia ja kivoja, joten voisi ajatella, ettei oppilas haluaisi myöntää, että se häiritsee. Se yllätti, että oppilaat itsekkin näkivät sen näin selkeästi.” (HS5)

Mediahaastattelussa koululaisilta kävi ilmi, että myös opettajalla on merkitystä oppimisessa. Jokaisella opettajalla voi olla oma tapansa opettaa, kuten jokaisella oppilaalla on oma tapansa oppia. Otteessa 8 avataan, että erilaiset opetusmenetelmät eivät välttämättä sovi jokaiselle oppilaalle täydellisesti, minkä vuoksi oppiminen voi tuntua haastavalta. Oppilas tuo haastattelussa kuitenkin esille, että kysyminen kannattaa. Tällöin opettajat ymmärtävät selittää asiat yksityiskohtaisemmin oppilaalle. Lisäksi haastattelussa nostettiin esiin,

kuinka mahdollisella syrjinnällä on vaikutusta oppimiseen (Ote 9). Opettajan epäeettisellä toiminnalla ja yhdenvertaisuuden välttelyllä on tutkitusti negatiivisia vaikutuksia oppilaiden osaamiseen ja koulumotivaatioon (Opetushallitus 2024; Pusa 2018, 28).

Ote 8 Myös opettaja vaikuttaa hänen mukaansa paljon. - - opettajien erilaiset menetelmät ja tavat selittää asioita vaikuttavat. Oppimista auttaa, jos opettajat kertovat asioista yksityiskohtaisesti ja tarkasti. Myös kysyminen auttaa. ”Jos jotain ei ymmärrä, voi mennä kysymään opettajalta oppitunnin jälkeen ja silloin he kertovat” (HS2)

Ote 9 - - oppimista vaikeuttaa, jos opettajat syrjivät. (HS2)

Oppilaiden lukutaito näyttäytyy mediarepresentaatioissa yhtenä oppimisen haasteena. Kuten aiemmin tarkastelin, mediajulkaisuissa nostetaan esille heikon lukutaidon vaikutuksia, mutta otteissa 10 ja 11 heikko lukutaito rinnastetaan uudella tavalla sosiaaliseen mediaan ja älypuhelimiin. Julkaisuista ja näkemyksistä päätellen representoidaan, että nuoret viettävät nykyään enemmän aikaa digilaitteiden äärellä, eivätkä vapaa-ajallaan ole kiinnostuneita lukemaan. Vaikka puhelimet houkuttavat, tutkimukset viittaavat siihen, että lukeminen ja myönteinen suhtautuminen kirjoihin ennustaa positiivista koulumenestystä (Ote 12, YLE 6.) On tärkeää löytää keinoja herättää oppilaiden mielenkiinto lukemista kohtaan, sillä se voisi olla yksi tekijä tukemaan heidän koulumenestystään.

Ote 10 Kieli rikastuu lukemalla, mutta lukutaito ei ole enää itsestäänselvyys. - - LUKUTAITO on kaiken perusta. Sen puolustaminen on päättäjien, vanhempien ja opettajien yhteinen tehtävä. Hyvä lukutaito vaatii sinnikkyyttä ja keskittymistä, mutta antaa mahdollisuuden vaikuttaa omaan tulevaisuuteen ja koko yhteiskuntaan.

Yksinkertainen valinta muuttaa maailmaa paremmaksi: vähemmän somea, enemmän kirjoja. (HS4)

Ote 11 ”Meillä on sama tilanne kuin Suomessa. He ovat älypuhelin-sukupolvi eivätkä he halua lukea” (HS3)

Ote 12 Tutkimusten mukaan yksi tärkeimmistä koulumenestystä ennustavista tekijöistä on oppilaan suhtautuminen lukemiseen. Mitä myönteisemmin oppilas suhtautuu kirjoihin ja lukemiseen, sitä paremmin hän todennäköisesti pärjää koulussa. (YLE6)

Representaatioissa nousee esille oppilaiden motivoimattomuus PISA-testiä kohtaan. Oteissa 13 avataan, kuinka koulussa on huomattu, ettei oppilaita kiinnosta tehdä PISA-

testiä kunnolla ja ajatuksella, sillä testi ei vaikuta oppilaiden kouluarvosanoihin. Etenkin pojat luovuttavat testissä helpommin ja suorittavat sen vain nopeasti pois alta. Tämä saat-
taa nousta jopa suuremmaksi ongelmaksi kouluissa, mikä voi lopulta myös väärentää
PISA-testien tuloksia. Tästä huolimatta vuoden 2022 PISA-tutkimuksen kansallinen tut-
kimusjohtaja esittää näkemyksensä, ettei hän ole huolissaan suomalaisnuorten PISA-ko-
keeseen panostamisen tasosta (HS8).

*Ote 13 Hän ei osaa arvioida, kuinka moni suorittaa piittaamattomasti Pisa-
kokeen. Hän uskoo, että jos useassa koulussa toimitaan niin kuin hänen luo-
kallaan, se voisi jo vaikuttaa Suomen Pisa-tuloksiin. - - ”Ketään ei enää
oikein kiinnosta, miten kokeen tekee, kunhan saa sen pois alta. Osalla ei
riitä kärsivällisyys ja he rämpäävät siihen vain jotakin.” - - tutkimuksissa
on käynyt ilmi, että tytöt jaksavat yrittää tehtävissä enemmän kuin pojat.
”Pojat luovuttavat herkemmin ja tekevät vähän sinne päin. Tämä tapahtuu
herkästi silloin, kun oppilas tietää, ettei testi vaikuta hänen arvosa-
noihinsa”, - - Oppilaat kertovat, että jos koe vaikuttaisi arvosanoihin, he
panostaisivat siihen enemmän. (HS8)*

6.2.2 Kansainvälinen vertailu ja oppimisen vahvuudet

Useammassa julkaisussa kuvataan Suomen tulosten heikkenemistä kansainvälisessä ver-
tailussa. Näistä representaatioista huomaa, että Suomen tulokset ovat laskeneet hurjaa
vauhtia, ja jopa eniten mihinkään toiseen OECD-maahan verrattuna (Ote 1). Represen-
taatioissa tuodaan esille niin painotettavien aineiden pistemäärän laskua, kuten myös mui-
den arvioitavien aihealueiden tuloksia (Ote 2). Kuten aiemmin käsittelin työrauhaongel-
mien representaatiota, niin nyt sama ongelma on rinnastettu kansainvälisessä vertailussa.
Verrattuna muihin OECD-maihin, Suomessa oppituntien työrauhan on huomattu olevan
keskimääräistä heikompi (Ote 3). Tällä voi olla pidempiaikaisia seurauksia oppilaiden
oppimiseen ja koulunkäyntiin, ellei asiaa pystytä tulevaisuudessa kehittämään.

*Ote 1 Suomen pistemäärän lasku näiden kahden tutkimusvuoden välillä on
suurempi kuin missään muussa maassa. (HS1)*

*Ote 2 Lasku oli viidenneksi suurin kaikista lukutaidon arviointiin osallistu-
neista maista. (HS1)*

Ote 3 Työskentelyrauhaa mittaavissa kysymyksissä puolestaan havaittiin, että oppilaiden kokema työrauha on Suomessa heikompi kuin OECD-maissa keskimäärin. (YLE1)

Yksi keskeinen mediarepresentaatioiden vertailun kohde on Viron PISA-tulokset, jotka kertovat maan erinomaisesta suoriutumisesta viimeisimmissä tutkimuksissa. Oteessa 4 esitetään, kuinka Viro on viimeisimpien vuosien aikana noussut Suomen edelle jokaisessa painotettavassa oppiaineessa. Viro on aikaisemmin ottanut mallia Suomen koulutuksesta, mutta tällä hetkellä Suomi on taas ollut hyvin kiinnostunut etelänaapurin PISA-menestyksen salaisuudesta. Viron menestyksen takana representoidaan muun muassa opettajien itsenäisyyttä työssä, kirjallisuuden opettamista ja kirjojen lukemista, ei-digitaalisten työvälineiden käyttöä sekä kilpailuhenkeä. Näiden lisäksi julkaisussa tuodaan näkyväksi, että Viro on oppimisoptimismissa maailman johtovaltio, mikä viittaa siihen, että oppilaat uskovat siihen, että he voivat vaikuttaa itse älykkyyteensä. (HS3.)

Ote 4 Yhdeksäsluokkalaisten matemaattiset taidot ovat Virossa vuoden edellä Suomea, paljastaa tuore Pisa-tutkimus. - - LUONNONTIETEISSÄ Viro nousi Euroopan ensimmäiseksi vuoden 2015 Pisa-testeissä. Samalla Viro ohitti Suomen matematiikkataidoissa. Seuraavalla testikierroksella 2018 Viro ohitti Suomen myös lukutaidossa. Kun joulukuussa julkaistiin viime vuoden testitulokset, Viron menestys jatkui siitä huolimatta, että tulokset heikkenivät. Suomi putosi. (HS3)

Viro on ollut edelläkävijä digitaalisten oppimateriaalien hyödyntämisessä, mutta innostus tähän on ajan myötä hiipunut. Viro on vaihtanut käsitystään digitaalisten oppiaineistojen käytöstä osana opetusta, ja nykyään pääasiallisina työvälineinä on kynä ja ruutuvihko. Toisin kuin Suomessa, digitaalisuus on noussut suosituksi oppitunneilla, ja näin ollen digitaalisia välineitä hyödynnetään hyvinkin paljon opetuksessa. (Ote 5 & HS3.) On keskeistä pohtia, onko Viron ei-digitaalisten työvälineiden vähentäminen parempien PISA-tulosten takana vai onko ajoitus vain sattumaa. Digilaitteiden käyttämisestä opetuksessa on monia tutkimuksia, vaikka tulokset ovatkin vaihtelevia. Tampereen ja Helsingin yliopiston toteuttamassa tutkimuksessa todettiin, että digilaitteiden käyttö ei heikentänyt oppimistuloksia (Oinas & Vainikainen 2024, 70). Vastaavasti eri kansainvälisten tutkimusten mukaan digitaalisen teknologian käyttö koulussa on yhdistetty heikompiin oppimistuloksiin (Biagi & Loi 2013; OECD 2011). Opetushallituksen näkemys on, että

digitaalisten ympäristöjen käytön vaikutuksista oppimiseen tarvitaan lisää tutkimusta (Opetushallitus 2023).

Ote 5 Kymmenen vuotta sitten Viro hyödynsi opetuksessa ennakkoluulottomasti digitaalista aineistoa ja muuttui mallimaaksi maailmalla. Alkuinnostus on hiipunut. Digitaalista oppiaineistoa ei käytetä niin paljon, - - Nykyään Suomessa digitaalisia välineitä hyödynnetään opetuksessa huomattavasti enemmän kuin Virossa. (HS3)

Kuten aiemmin on tullut esille, Suomessa sukupuolten väliset erot ovat kasvaneet. Suomessa tytöt menestyvät matematiikassa selvästi paremmin kuin pojat, ja tämä ero on tilastollisesti merkitsevämpi kuin missään muussa OECD-maassa. Vaikka Virossa tytöt erottuvat myös lukutaidossa pojista, sukupuolten välinen ero ei ole yhtä suuri kuin Suomessa. (Ote 6–7.) Ote 8 korostaa myönteistä huomiota suomalaisista pojista, jota esitettiin mediassa. Suomalaiset pojat kokevat olevansa vahvasti osa kouluyhteisöä. Vertailu paljasti, että sukupuolten ero Suomessa oli suurin verrattuna muihin maihin, mikä korostaa, että Suomessa sukupuolten väliset erot ovat kansainvälisesti melko suuret.

Ote 6 Suomi on ainoa OECD-maa, jossa tytöt menestyivät matematiikassa tilastollisesti merkitsevästi paremmin kuin pojat. (HS1)

Ote 7 Virossakin tytöt ovat parempia lukijoita kuin pojat, mutta sukupuolien välinen ero ei ole yhtä suuri kuin Suomessa. (HS3)

Ote 8 Erityisesti suomalaiset pojat tuntevat olevansa vahvasti osa kouluyhteisöä. Poikien ero suomalaisiin tyttöihin oli vertailumaiden suurin. (YLE7)

Vaikka tutkimukseni painopiste on median esittämissä PISA-tulosten heikkenemiseen liittyvissä representaatioissa, aineistossa tuotiin esiin myös suomalaisen koulutuksen vahvuuksia. Pidän tärkeänä sisällyttää nämä oppimisen vahvuudet tutkimukseen, jotta representaatioiden kokonaisuudesta muodostuu realistinen kuva. Representaatiot kuvasivat sekä oppilaiden osaamista että heidän myönteisiä tunteitaan koulumaailmasta.

Yksi mediajulkaisu keskittyi erityisesti havainnollistamaan Suomen PISA-tutkimuksen kohokohtia. Otteessa 9 ja 10 todetaan, kuinka suomalaiset oppilaat tuntevat vahvaa yhteenkuuluvuutta kouluyhteisössään. Yhteenkuuluvuuden ohella myös tasa-arvon edistäminen ja tyytyväisyys elämään olivat Suomessa selvästi korkeammalla tasolla kuin

OECD-maissa keskimäärin. Näiden kolmen ulottuvuuden ylläpitämisessä tai edistämisessä onnistui Suomen lisäksi vain Japani, Etelä-Korea ja Tanska.

Ote 9 Tutkimustuloksista löytyy myös valoisa puoli: suomalaisten oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunne kouluun ja tyytyväisyys elämään olivat tutkimuksessa selvästi OECD-maiden keskiarvon yläpuolella. (YLE7)

Ote 10 Vain neljässä koulutusjärjestelmässä kyettiin ylläpitämään tai edistämään tasa-arvoa, yhteenkuuluvuuden tunnetta kouluyhteisöön ja matematiikan osaamista samanaikaisesti. Suomen lisäksi vain Japanissa, Etelä-Koreassa ja Tanskassa nämä kolme ulottuvuutta olivat OECD-keskiarvon yläpuolella. (YLE7)

Viimeisin PISA-tutkimus lykkääntyi vuodella eteenpäin koronapandemian vuoksi. Vuoden 2022 tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, miten oppilaat olivat suoriutuneet pandemian aikaisesta etäopetuksesta ja kuinka heidän opiskelunsa sujui palattaessa normaaliin opetukseen. Media representoi, kuinka kaikista OECD-maista Suomella oli myönteisimmät kokemukset etäopiskelusta. Suomalaisilla oli myös myönteinen näkemys itsenäiseen opiskeluun, ja he kokivat jääneensä vähiten jälkeen koulutyössä. (Ote 11.)

Ote 11 Suomen oppilaiden kokemus etäopiskelusta pandemian aikaan oli selvästi OECD-maista kaikista myönteisin. Suomalaiset oppilaat nauttivat naapurimaiden oppilaita enemmän itsenäisestä opiskelusta ja olivat motivoituneempia oppimaan. Suomalaiset oppilaat kokivat myös vähiten jääneensä jälkeen koulutyössä. (YLE7)

Tulosten perusteella suomalaisten vahvuuksina representoitiin tyttöjen ongelmanratkaisutaitoja ja luovaa ajattelua. 15-vuotiaat suomalaiset tytöt onnistuivat keksimään vaihtoehtoisia ja omaperäisiä ideoita, sekä kehittämään ideoita eteenpäin erinomaisesti. Suomi suoriutui tästä viidenneksi parhaiten. Luovuutta mitanneissa tehtävissä tytöt pärjäsivät paremmin kuin pojat, vaikkakin näin tapahtui muissakin osallistujamaissa. Media esittää, että luovuus nähdään edellytyksenä abstraktille ajattelulle, jota vaaditaan nykymaailmassa jatkuvasti. Luovuuden nähdään lisäävän nuorten opiskelutaitoja ja mahdollisuuksia pärjätä arjessa. Näkemyksellä halutaan huomauttaa, kuinka yritykset myöhemmin tavoittelevat idearikkaimmat henkilöt töihin. (Ote 12; HS10.)

Ote 12 Suomalaiset saivat vaihteeksi iloisia uutisia Pisa-tutkimuksesta, sillä sen mukaan etenkin 15-vuotiaat suomalaiset tytöt loistivat ongelmanratkaisutehtävissä. - - Suomen edellä olivat vain Singapore, Etelä-Korea, Kanada ja Australia. - - Luovan ajattelun korostaminen on nuorten ja koko Suomen kannalta tärkeää. Luovuus on edellytys abstraktille ajattelulle, joka on nykymaailmassa välttämätöntä. Luovuus myös lisää nuorten opiskelutaitoja ja mahdollisuuksia pärjätä omassa arjessa. (HS10)

Vaikka pisteet PISA:n painotetuissa oppiaineissa ovat laskeneet, suomalaiset pärjäävät vielä hyvin muilla arvioituilla osa-alueilla. Median representaatioiden perusteella suomalaiset ovat tyytyväisiä kouluympäristöönsä ja -yhteisöönsä. Nämä myönteiset representaatiot oppimisesta osoittavat, että Suomella on hyvät edellytykset kehittää koulutusta ja palata jälleen maailman johtavien koulutusmaiden joukkoon. Seuraavassa luvussa lähdän tarkastelemaan median esittämiä kehityskohteita Suomen koulutukselle.

6.3 Koulutuksen kehittäminen

Viimeisenä teemana on koulutuksen kehittäminen, joka pohjautuu kolmanteen tutkimuskysymykseen: ”Millaisia representaatioista media esittää Suomen koulujärjestelmän kehityksestä ja muutostarpeista PISA-tulosten yhteydessä?”. Tarkastelen luvussa millaisia kehitystarpeita ja uudistuksia media representoi koulutuksen parantamiseksi. Tutkimusaineistossa nousee esille esimerkiksi sukupuolisensitiivisyys, digilaitteiden käyttö opetuksessa sekä eriarvoisuuden kasvu koulutuksessa. Tämän lisäksi tutkin, kuinka media tuo esille jännitteitä vanhojen ja uusien koulutuskäytäntöjen välille. Käsittelen luvussa dokumentteja, jotka pohtivat perinteisen opetuskäytäntöjen palauttamista ja nykyisen koulun ongelmia.

6.3.1 Koulutuksen uudistus

Viimeisimpien PISA-tulosten heikkeneminen on herättänyt tarpeen pohtia koulutuksen kehittämistarpeita, joiden avulla oppimisen taso voitaisiin palauttaa entiselle tasolle. Media representoi useampia eri vaihtoehtoisia keinoja muutokselle. Mediajulkaisussa mainitaan esimerkiksi, että koulutuspolitiikasta ei käydä syvällistä keskustelua riittävästi. (Ote 1.) Silvennoinen, Kauko ja Varjo (2022, 22–23) nostavat esiin, että

koulutuspolitiikkaa ja koulutus uudistusten tarvetta perustellaan yhä useammin taloudellisilla näkökohdilla. Samaan aikaan pyritään tutkijoiden mukaan muokkaamaan koulutuksen sisältöjä ja oppilaitosten toimintatapoja siten, että ne tukisivat yrittäjähenkisen asenteen kehittymistä sekä yrittäjyyteen tarvittavien tietojen ja taitojen omaksumista.

Ote 1 Tarkoituksena on löytää ne muutostarpeet, joilla pitkäaikainen trendi lasten ja nuorten osaamistason laskussa saataisiin käännettyä. - - koulutuspolitiikasta käydään syvällistä keskustelua lopulta vähän. (HS7)

Onko yrittäjämäisen asenteen liittäminen peruskoulun lapsiin ja nuoriin liian aikaista?

Ote 2 viittaa näkemykseen, että koululaisilta vaaditaan jo liikaa itsenäisyyttä, vaikka koulussa pitäisi keskittyä oppimaan perusasioita. Mediajulkaisussa arvostetaan kuitenkin itseohjautuvuutta ja ilmiöoppimista, mutta korostetaan sitä, että perusjutut tulisi osata ennen näitä taitoja. Representaatio havainnollistaa, että koulujen tulisi palata opettamisessa perusasioiden äärelle. Perusasioilla viitataan lukutaitoon ja matematiikan peruslaskutoimituksiin. (Ote 2.)

Ote 2 Koululaisilta vaaditaan jo varhain itsenäisyyttä ja itseohjautuvuutta. Ilmonen uskoo, että pienet koululaiset eivät ole tähän kaikkeen vielä valmiita – eivätkä aina isommatkaan. Hänestä koulun tulisi palata enemmän perusasioiden ääreen: lukutaitoon ja peruslaskutoimitusten oppimiseen. ”Se on hurjasti vaadittu pieneltä, että pystyisi itsenäisesti oppimaan näitä vaikeita asioita. Ilmiöoppiminen, itseohjautuvuus ja se, että oivalletaan asioita, se kaikkihan on tosi hienoa. Mutta ne perusjutut pitää osata ensin.” Ei voi hypätä seivästä ennen kuin osaa juosta eikä neuloa villapuseroa ennen kuin osaa luoda silmukoita, Ilmonen sanoo. ”Sama se on matematiikassakin.” (HS5)

Representaatioissa nousee esille myös konkreettisia kehittämiskohteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön kansliapäällikkö haluaa huomauttaa, kuinka Suomessa oppilailla on hyvin vähän kotitehtäviä. Positiivista on, että hallitus on päättänyt lisätä peruskoulun viikkotuntimäärää, joka astuu voimaan ensi vuonna. Vaikka viikkotuntimäärä kasvaa, opetussuunnitelmaan ei sisällytetä uusia sisältöjä (Ote 3.) Tämä merkitsee sitä, että opettajilla ja oppilailla on yksi lisätunti käytettävissään oppiaineiden syventämiseen ilman, että opimisen kokonaismäärä kasvaa.

Ote 3 ”Meillä on Suomessa tavattoman vähän kotitehtäviä.” Kansliapäällikkö kehuu hallituksen jo päättämiä toimia, esimerkiksi sitä, että peruskoulun viikkotuntimäärää nostetaan, mutta samalla opetussuunnitelmiin ei lisätä mitään uutta. Tämä muutos tulee voimaan ensi vuonna. (HS7)

Psykologian emeritaprofessori Keltikangas-Järvinen haluaa varoittaa, mihin tämänhetkinen suomalaisen koulujärjestelmän kehitys on menossa. Yhä useammin, oppilaat jaetaan menestyviin ja syrjäytyviin (Ote 4). Tällainen suunta on nähty myös PISA-tuloksissa, kun taitotasot ovat kasvaneet niin sukupuolten, kun kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä (Kirjavainen & Pulkkinen 2017a, 11; Rautalin 2018). Myös toisessa mediajulkaisussa mainitaan, miten polarisaatio heijastuu yhteiskuntaan ja sitä kautta myös lasten arkeen. Esimerkiksi yksityisopetuksen suosio on kasvanut koulun opetuksen ohella (Ote 5). Tämä kehitys voi vaikuttaa kielteisesti koulujärjestelmään, jos eriarvoisuus alkaa lisääntyä.

Ote 4 Emeritaprofessorin mielestä suomalainen koulujärjestelmä vie tällä hetkellä kohti uutta luokkayhteiskuntaa. Tällä hän tarkoittaa jakoa menestyviin ja syrjäytyviin. (YLE9)

Ote 5 Yhä useampi lapsi saa nykyisin myös yksityisopetusta peruskoulun lisäksi. Suomi polarisoituu, ja se alkaa vääjäämättä näkyä myös lasten arjessa. Samalla kasvaa paine erottaa jyvät akanoista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (YLE8)

Kuten oppimisen haasteita käsittelevässä luvussa tarkasteltiin digilaitteiden käyttöä koulussa ja niiden mahdollisesti aiheuttamia keskittymishaasteita, myös median representatioissa kehitysehdotuksiksi nousi puhelinten häiritsevä vaikutus ja niihin liittyvät kehitysehdotukset. Oteessa 6 selvennetään, että digilaitteiden käyttö koulussa on suunnitelmallista, ja sillä pyritään edistämään oppimista opetussuunnitelman mukaisesti. Digiympäristöä voidaan käyttää myös moneen eri opettamistarkoitukseen. Keskeistä on kuitenkin erottaa digilaitteiden käyttö opetuksesta ja häiritsevästä käytöstä. Oteen 7 representatiossa painotetaan vahvasti, kuinka Aalto-yliopiston professori poistaisi oppilailta kännykät tunneilta. Kännyköiden kerääminen koulupäivän ajaksi esitetään yhtenä ratkaisuna, jolla voidaan vähentää lasten tarvetta käyttää itsekuria ja samalla ehkäistä kännyköiden

häiritsemistä oppimisessa. Tämä auttaa lapsia keskittymään paremmin koulutyöhön ilman houkutusta käyttää puhelinta.

Ote 6 DIGITALISAATIOSTA puhuttaessa on erotettava digilaitteiden käyttö osana opiskelua ja puhelimen oppimista häiritsevä käyttö, joka on työrauhakysymys. Digilaitteiden käyttö kouluissa on suunnitelmallista, ja sen tarkoituksena on edistää oppimista opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Digiympäristöillä voidaan muun muassa tukea luovuutta, yhteistä opiskelua ja oppilaan yksilöllistä oppimista. (HS6)

Ote 7 Hän poistaisi oppilailta kännykät oppitunneilla. Siten koukuttavat kännykkäpelit ja Tiktok-videoiden virta eivät häiritsisi keskittymistä jo pelkästään kuumottelemalla taskussa. ”Itsenäinen kontrolli on hurjasti vaa-dittu lapselta. Yksi tapa auttaa heitä on kerätä kännykät pois koulupäivän ajaksi.” (HS5)

Mediarepresentaatioissa opettajan rooli nähdään hyvin tärkeänä. Erityisesti työrauhan ylläpitäminen on oppimisen kannalta välttämätöntä. Oppiminen ei ole mahdollista, jos opettaja ei pysty opettamaan, eikä opetus voi toteutua tehokkaasti ilman riittävää työrauhaa. Tekstissä korostetaan, että vaikka opettajan tulee kyetä innostamaan oppilaita, on yhtä tärkeää, että hän toimii auktoriteettina (Ote 11). Jos lukutaidon ja matematiikan taidot ovat jääneet jälkeen, opetuksen tulisi priorisoida näiden alueiden vahvistaminen muiden aiheiden sijaan. Edelleen yhteiskunnassa ja koulutuksen kannalta olennaista olisi keskittyä pohtimaan mikä on koulun tavoitteellinen suunta, ja näihin asioihin pitäisi keskittyä. (Ote 10.)

Ote 10 Sen sijaan, että puhumme pienistä asioista, pitäisi käynnistää uudeleen kouluun liittyvä arvokeskustelu. Mikä on koulun päämäärä ja millaisia asioita ajamme, hän kysyy. - - Keltikangas-Järvinen haluaa lähettää opettajille lämpimiä terveisiä. Hänellä on heille erityinen toive.

– Nouskaa barrikadeille ja vaatikkaa työrauhaa, jotta saisitte keskittyä koulun perusasioihin. Jos matemaattiset taidot ja lukutaito ovat laskeneet, opettajien pitää saada keskittyä niihin sen sijaan, että on tehtävä kaikkea muuta, mitä koululta odotetaan. (YLE9)

Ote 11 – Opettajan pitää olla auktoriteetti, ei vain innostaja. (YLE6)

6.3.2 Perinteisen ja nykyaikaisen koulutuksen ristiriita

Perinteisessä koulutuksessa on usein painotettu perustietojen opetusta, jossa keskiössä on ollut faktojen opettaminen ja arvioinnissa on korostettu erityisesti muistamista. Nykyisin koulutuksessa ja PISA-tuloksissa sen sijaan arvostetaan enemmän kriittisen ajattelun, ongelmanratkaisukyvyn ja tiedon soveltamisen taitoja. Koulutuksen kehittämisessä voi olla ristiriitaista ajatella, että opetuksessa palattaisiin kokonaan vanhaan perinteiseen koulunkäyntiin, sillä yhteiskunta ja maailma kehittyy. Myös median representaatioissa näitä näkemyksiä nostettiin esille, mitä aion seuraavaksi käsitellä.

Sekä otteessa 1 että otteessa 2 mainitaan siitä, kuinka PISA-tulosten heikkenemisen parantamiseksi tulisi palata takaisin vanhoihin opetus- ja oppimiskeinoihin. On haastavaa tehdä suoria johtopäätöksiä siitä, että koululaitoksen uudistaminen olisi yksinään vastuussa oppimistulosten heikkenemisestä. Otteessa 2 kuitenkin otetaan optimistisempi lähestymistapa, että perinteisestä koulusta voisi etsiä mahdollisia hyviä kehitysehdotuksia nykypäivän kouluun.

Ote 1 Suomalaista koulua ei tarvitse uudistaa – riittää, kun palataan vanhaan. Vanha viisaus sanoo: älä korjaa sellaista, joka ei ole rikki. Mutta koululaitosta alettiin muuttaa, kun olimme huipulla. (YLE8)

Ote 2 Nyt käsillä oleviin ongelmiin on myös suuri houkutus etsiä ratkaisua taas ihan uusista uudistuksista. Mutta voisivatko vanhat keinot olla parempia kuin pussillinen uusia? (YLE8)

Erityisesti yksi mediajulkaisu keskittyi pohtimaan syitä, miksi nykypäivän koulu saattaa olla pojille niin haastavaa. Representaatio ilmentää, että virolaisen koululaitoksen sanotaan olevan opettajavetoisempi ja perinteisempi, mikä saattaa palvella poikia paremmin kuin suomalainen itseohjautuvuuteen perustuva järjestelmä. Suomalainen koulujärjestelmä voi olla hyvin itsenäinen oppilaille, mikä voi vaikuttaa negatiivisesti erityisesti poikien käyttäytymiseen ja motivaatioon. Pojilla saattaa olla erityinen tarve kilpailla ja kohdata haasteita, mikä voi auttaa heidän motivaationsa ylläpitämisessä. Tämä viittaa siihen, että koulutusjärjestelmän tulisi mahdollisesti tarjota enemmän kilpailuhenkisiä elementtejä, jotka voisivat parantaa poikien sitoutumista ja suoriutumista. (Ote 3.)

Ote 3 Yksi mahdollinen selitys etelänaapurin menestykselle on, että virolainen koululaitos – vähän opettajavetoisempi ja perinteisempi koulu – palvelee poikia paremmin kuin suomalainen järjestelmä, joka perustuu oppilaan itseohjautuvuuteen jo nuoresta asti. - -

– Voi olla, että Suomessa on liikaa vapautta, ei kuria. Pojat juoksevat sitten villinä - -

– Poikien haaste teini-iässä on motivaatio. Opettajan täytyy osata motiivoida oppilaita, ja pojilla yksi keino voi olla kilpaileminen. Pojat tarvitsevat haasteita, (YLE6)

Nykyisin koulujärjestelmässä on yleistä rakentaa suuria kouluja, jolloin kaupungit sulkevat pieniä kyläkouluja, koska niiden ylläpito on kunnalle taloudellisesti työlästä. Tässä nähdään kuitenkin ristiriitaa, sillä suuressa koulussa opettajilla ei ole samanlaista oppilaantuntemusta kaikista oppilaista kuin pienemmässä koulussa, jossa opettajat voivat paremmin tuntea oppilaitaan. Jokaisen lapsen ja nuoren huomioiminen henkilökohtaisesti nähdään olevan merkittävää. (Ote 4.)

Ote 4 Nykyään maaseudullakin siirrytään yhä suurempiin yksiköihin, ja koulun oppilasmäärä saattaa olla yli tuhat. Silti arjen toimiva resepti on yhä varsin yksinkertainen: koulun aikuiset tuntevat jokaisen oppilaan nimensä – ja jokainen nuori huomioidaan henkilökohtaisesti. (YLE8)

7 POHDINTA

Tulosten yhteenveto

Pro gradu -tutkielmani tarkastelee median representaatiota Suomen PISA-tulosten heikkenemisestä. Lisäksi tutkielmassani esitellään median representaatioiden kautta ehdotuksia koulutuksen kehittämiseksi. Tutkielmani aineisto koostuu Helsingin Sanomien ja Ylen julkaisemista artikkeleista, jotka keräsin joulukuun 2023 ja kesäkuun 2024 väliltä. Tutkimuksen tuloksena muotoutui kolme pääkategoriaa, jotka jakautuivat kuuteen alakategoriaan. Kolme pääkategoriaa vastaavat tutkimuskysymyksiini, ja ne auttavat hahmottamaan mediassa esiintyviä näkemyksiä PISA-tutkimuksesta. Kolmeksi kuvauskategoriaksi muodostui: 1) tulosten heikkeneminen, 2) oppiminen ja vertailu sekä 3) koulutuksen kehittäminen. Aineiston jakautuminen on kuvattuna kuviossa 5, ja siihen on nostettu eri kategorioiden keskeiset näkökohdat representaatioista. (Kuvio 5.)

Tulosten heikkeneminen	Oppiminen & vertailu	Koulutuksen kehittäminen
Historiallinen muutos Tilastollisesti heikoimmat tulokset Osaaminen heikentynyt kaikissa osaajaryhmissä Osaamiserot kasvaneet Syyt & kriittinen arviointi Sosioekonominen tausta Koronapandemia Opettajien rooli pienentynyt & lasten vastuu lisääntynyt	Oppimisen haasteet Työrauha Inklusio Digilaitteet Opettajat Lukutaito Kansainvälinen vertailu & oppimisen vahvuudet Suomen lasku merkittävän kansainvälisesti Viron menestys Yhteenkuuluvuus Suomessa Tyttöjen ongelmanratkaisu	Koulutuksen uudistaminen Koulutuspolitiikka Itseohjautuvuus Polarisaatio Digilaitteet Perinteisen & nykyaikaisen koulutuksen ristiriita Perinteiseen kouluun palaaminen Liikaa vapautta Suuret koulut

Kuvio 5 Yhteenveto tutkimustuloksista

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että mediassa on käsitelty PISA-tulosten laskua laajasti. Suomen oppimistulokset ovat heikentyneet jo useiden vuosien ajan, ja erityisesti viimeisimmässä PISA-tutkimuksessa eri osaajaryhmien taitotaso on laskenut samalla, kun osaamiserot ovat kasvaneet. Mediassa on kriittisesti keskusteltu, mistä heikentyneet oppimistulokset ovat johtuneet, eikä representaatioista noussut esille yhtä tiettyä syytä. Representaatioissa käsiteltiin sosioekonomisen taustan merkitystä nykyajan lasten oppimisessa sekä koronapandemian mahdollista yhteyttä vuoden 2022 PISA-tuloksiin.

Representaatioissa tarkasteltiin moninaisia oppimisen haasteita, joiden todetaan vaikuttavan nykynuorten koulusuoriutumiseen. Näitä haasteita tuotiin esiin niin oppilaiden, opettajien kuin asiantuntijoiden näkökulmista. Monipuoliset tarkastelut havainnollistavat oppimisen haasteiden moniulotteisuutta, ja osoittavat niiden laajempaa yhteiskunnallista merkitystä. Etenkin työrauhan merkitys, digilaitteiden käyttäminen ja lukutaidon painoarvo representoitiin useampaan kertaan olevan yhteydessä heikentyneeseen osaamiseen. PISA-tutkimus tarkastelee nuorten osaamista kansainvälisessä kontekstissa ja tarjoaa merkittävää tietoa yhteiskunnan koulutuspolitiikasta ja tulevaisuuden osaamisen suunnasta. Media representoi naapurimaamme Viron menestystä, ja sitä pidettiin tarkemman tarkastelun arvoisena. Suomen tulokset herättivät mediassa huolta ja muutoksen tarvetta, vaikkakin Suomen vahvuuksiksi tunnistettiin painotettujen oppiaineiden ulkopuolella erityisesti tyttöjen ongelmanratkaisutaidot.

Tutkimustulokset viittaavat siihen, että PISA-tulosten heikkenemisellä on monia taustatekijöitä, ja media representoi siihen eri kehitystarpeita. Aineistossa nousi esille muun muassa koulutuspolitiikkaan syventyminen, polarisaation vähentäminen koulukontekstista ja digilaitteiden suunniteltu käyttö. Näiden lisäksi aineistoa analysoidessa ei voinut välttyä nykyisen ja perinteisen koulutuksen vertailulta. Tässä käsiteltiin nykypäivän suuria kouluja ja oppilaiden vapauden lisääntymistä.

PISA-tutkimus on tärkeä työkalu nuorten osaamisen arvioinnissa ja koulutuksen kehittämisessä. Se tarjoaa vertailukelpoista tietoa kansainvälisistä oppimistuloksista, mutta ei pelkästään akateemisista taidoista, vaan myös laajemmista taidoista kuten ongelmanratkaisutaidoista, kriittisestä ajattelusta ja valmiuksista elinikäisestä oppimisesta (OECD

2023c). PISA-tulosten avulla jäsenmaat saavat tietoa koulutuksen haasteista, joihin maat voivat keskittyä ja kehittää toimenpiteitä parantaakseen koulutusjärjestelmää. Kasvatuksen kentällä toimivien sekä koulutuspolitiikassa mukana olevien on keskeistä ymmärtää PISA-tulosten ja osaamisessa tapahtuvien muutosten yhteiskunnalliset vaikutukset. Tämän takia on arvokasta, että media representoi PISA-tutkimuksesta, jotta havainnot luovat keskustelua koulutuksen kehittämisestä.

Tulosten tarkastelu

Suomen PISA-suoriutuminen on puhuttanut selkeästi niin kansallista kuin kansainvälistäkin mediaa. Aiemmin tiedotusvälineet representoivat Suomen huipputuloksia, mutta viimeisempien vuosien aikana uutisointi on keskittynyt Suomen PISA-tulosten laskuun. Esimerkiksi BBC:n (Coughlan 2015) ja The Washington Post:n (Heim, 2016) mediajulkaisut representoivat kuinka Suomi oli ennen johtavia koulutuksen maita, mutta nyt suunta on toinen. Representaatio näissä kansainvälisissä medioissa on paljolti samanlaista mitä Suomen mediassa on uutisoitu etenkin juuri PISA-tulosten julkaisukuukausina, kun aihe on ajankohtainen. Suomalaisessa uutismediassa representaatioiden aiheet painottuivat Suomen tulosten ja osaamisen heikkenemiseen, oppimistulosten laskun syiden pohtimiseen, Suomen ja Viron koulujärjestelmän vertailemiseen sekä koulutuksen kehittämisen ideoihin.

Takayama, Waldow ja Sung (2013) ovat tutkineet suomalaisen koulutuksen korostamista Australiassa, Saksassa ja Etelä-Koreassa. Tutkimuksen diskurssianalyysi osoittaa, että sanomalehdissä korostetaan suomalaista koulutusta eri tavoin. Tutkimuksessa huomattiin, että korostuksella oikeutetaan erilaisia poliittisia agendoja koulutuspolitiikan keskusteluissa. Tutkijat korostavat myös median roolin huolellista käsitteellistämistä. (Takayama, Waldow & Sung 2013.) Medialla on kielellistä vaikutusvaltaa, sillä etenkin nykyisessä yhteiskunnassa joukkotiedotusvälineillä on merkittävä rooli (Sorri 2017, 40). Myös Grek (2008) nostaa median roolin koulutuspolitiikassa esille. Hän esittää, että kansalaisten ja poliitikkojen tapa reagoida riippuu siitä, miten kansalliset tiedotusvälineet käsittelevät PISA-tuloksia. Useamman tutkimuksen perusteella tavalla, jolla media representoi PISA-tuloksista on merkitystä niin yksilö- kuin yhteiskunnallisella tasolla. Median valta-

aseman vuoksi representaatioita tulee tarkastella kriittisesti, kuten luvussa 3.2 asiaa käsitellen.

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että Suomen PISA-tulosten heikkenemistä käsiteltiin mediassa monesta näkökulmasta eikä syitä rajattu pelkästään koulutuksen sisäisiin tekijöihin. Sen sijaan osaamisen heikkeneminen liitettiin myös laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, kuten koronapandemiaan ja sosioekonomisen taustojen korostumiseen. Kirjavainen ja Pulkkinen (2017a) ovat käsitelleet PISA-tulosten heikkenemistä huippuvuodesta, ja pohtineet laskuun liittyviä syitä. He toteavat, että sosioekonomisen taustan on nähty olevan yhteydessä osaamiseen viimeisimpinä tutkimusvuosina. Lisäksi osaamiserot ovat kasvaneet niin sukupuolten välillä, mutta myös alueellisesti. Suomessa on aina ollut melko pienet alueelliset erot, mutta nyt ne ovat kasvamassa. (Kirjavainen & Pulkkinen 2017a, 10–11.) Näitä samoja huomioita nostettiin esille median representaatioissa. Sosioekonomisen aseman vaikutusta oppimiseen on tutkittu myös varhaiskasvatuksen näkökulmasta. James Heckman (2023) huomasi tutkimuksessaan, että varhaiset investoinnit lasten koulutukseen, erityisesti heikommassa asemassa oleville, tuottavat pitkän aikavälin hyötyjä yhteiskunnalle. Tämän vuoksi on olennaista panostaa oppimista tukeviin investointeihin sekä osaamiserojen vähentämiseen, jotta niiden pitkän aikavälin vaikutukset yhteiskuntaan voidaan minimoida.

Kirjavainen ja Pulkkinen (2017b) ovat tutkineet myös maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaamista, josta he huomasivat, että etenkin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden luokka-asteella on merkitystä PISA-tutkimukseen osallistumisessa. Tämä johtuu siitä, että iso osa maahanmuuttajaoppilaista opiskelee omaa ikäryhmäänsä alemmalla vuosiluokalla. PISA-tutkimukseen osallistujat ovat taas 15-vuotiaita heidän luokka-asteestansa huolimatta. (Kirjavainen & Pulkkinen 2017a, 11; Kirjavainen & Pulkkinen 2017b, 14.) Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaamiseroja esitettiin median representaatioissa, että he suoriutuvat tilastollisesti merkitsevästi heikommin verrattuna kantasuomalaisiin oppilaisiin. Representaatioissa osaamiseroja kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten oppilaiden välillä tarkasteltiin myös maahanmuuttopolitiikan kriittisenä kysymyksenä.

PISA-tutkimus voi osittain antaa vääristyneen kuvan oppilaiden keskimääräisestä osaamisesta, jos tuloksia tarkastellaan ilman kontekstia. Tähän vaikuttaa juuri maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kasvu, sillä he ovat voineet muuttaa Suomeen vasta muutama vuotta ennen testiä, eivätkä välttämättä ole ehtineet saavuttamaan samaa taitotasoa kuin syntyperäiset suomalaiset. OECD ja tutkijat ottavat maahanmuuttajataustaisten oppilaiden osaamisen huomioon, ja tarkastelevat yleensä ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajaoppilaiden sekä kantaväestön tuloksia keskenään (OECD 2023a).

Tuloksissa oppimisen haasteina käsiteltiin useita eri tekijöitä, mutta työrauhan vaikutus oppimiseen esitettiin representaatioissa niin oppilaan kuin opettajanakin näkökulmasta. Tämä havainnollistaa ilmiön vakavuuden, erityisesti kun oppilaat itse tunnistavat työrauhaongelmat oppimista vaikeuttavaksi tekijäksi. Useammat tutkimukset vahvistavat representaatioiden näkökulmaa, jossa työrauhalla on vaikutusta oppilaiden oppimiseen. Häiriöiden on tutkittu heikentävät oppimisympäristöä, ja sitä kautta vaikuttanut negatiivisesti oppilaiden akateemiseen suoriutumiseen (Scherzinger & Wettstein 2019). Igbinoba ja Marvelous (2015) ovat tutkineet oppimisympäristöjen vaikutusta akateemiseen suoriutumiseen yläkoulussa. Heidän tuloksien mukaan tehokkaalla luokan hallinnalla voidaan vähentää häiriöitä ja parantaa oppilaiden oppimistuloksia. (Igbinoba & Marvelous 2015.) Koen, että jokainen opettaja tarvitsee luokanhallintamenetelmiä ammatissaan, ja on heidän vastuullansa, että oppilailla on asianmukainen ympäristö opiskella. Luokanhallintataitojen opetuksen integrointi opettajankoulutuksessa on keskeistä, jotta opettajaksi valmistuvat saavat valmiuksia soveltaa toimivia menetelmiä kentällä. Tällä tavalla voimme kehittää opettajan valmiuksia säilyttää työrauhaa luokassa ja sitä kautta vahvistaa oppilaiden oppimista.

Kun Suomen oppimistulosten heikkeneminen jatkuu, Viro on alkanut menestymään koulutuksessa ja PISA-tuloksissa. Tuloksissa tarkasteltiin, kuinka media representoi Viron koulutusjärjestelmää ja niitä keinoja, joilla maa on pyrkinyt parantamaan oppimistuloksia. Viro hyödynsi ennen paljon digilaitteita, mutta lähivuosien digi-innostus on laskenut, ja koulussa on palattu perinteisimpiin oppimisvälineisiin, kuten kynään ja ruutuvihkoon. Digilaitteiden ja oppimistulosten yhteydestä on kuitenkin ristiriitaisia tuloksia, kuten

avasin luvussa 6.2.2 (ks. & Vainikainen 2024, 70; Biagi & Loi 2013; OECD 2011; Opetushallitus 2023).

Virolaisten koulujärjestelmästä tuotiin näkyville myös opettajan itsenäisyys. Opettajan itsenäisyys on samalla tavalla ollut Suomessa merkittävä osa ammattia, kuten Virossakin. Suomen koulutusjärjestelmän menestyksen taustalla on nähty jo pitkään olevan opettajien korkea koulutustaso ja ammatillinen vapaus, joka erottaa Suomen ja Viron monista muista maista (Salhberg & Hargreaves 2011).

Tulokset vahvistavat, että opettajalla on iso rooli luokassa. Opettajan rooli ei rajoitu vain opetukseen ja työrauhan ylläpitoon, vaan hänen tulee toimia myös innostajana ja ennen kaikkea auktoriteettina. Media esittää oppilaiden näkemyksiä siitä, että heidän oppimistaan tukee opettajien opetustavat, jotka oppilaat kokevat omalle oppimiselleen parhaiksi. Tämän lisäksi heidän mielestään on keskeistä, ettei opettaja syrji oppilaita. Kahveci (2023) on tarkastellut opettajien asenteiden ja käyttäytymisen vaikutuksia oppilaiden edistymiseen. Hän huomasi, että positiiviset käytännöt, kuten myönteinen asenne, kannustus, tuki ja empatia edistivät oppilaiden oppimista. Toisin taas negatiiviset käytänteet, kuten kielteinen asenne, syrjintä ja epäoikeudenmukaisuus heikensivät oppilaiden suoriutumiskykyä. Kuten näistä tuloksista voi todeta, opettajan asenteella voi olla suuri merkitys oppilaiden oppimiseen ja sitä kautta PISA-suoriutumiseen.

Koulutuksen kehittämisen näkökulmasta tuloksissa tarkasteltiin representaatioiden pohjalta sitä, että koulutuspolitiikkaan tulisi panostaa syvällisemmin ja pohtia tarkemmin, mitä Suomen koulujärjestelmä tarvitsee tällä hetkellä. Useammassa mediajulkaisussa kuvailtiin, kuinka koulussa vaaditaan oppilailta tällä hetkellä liikaa, kun tärkeintä olisi keskittyä vain perustaitojen oppimiseen. Samalla digilaitteiden käyttöä tulisi hyödyntää suunnitelmallisesti huomioiden perinteisten opetus- ja oppimismenetelmien käyttö (HS5; HS6).

Tiedostan, että aineiston analysointiin vaikuttaa niin tutkijan käsitykset ja taidot tulkita mediarepresentaatioita kuin myös aineiston valinta. Tutkijana olen pyrkinyt kontrolloimaan omien käsitysteni vaikutusta tutkimukseen ja analysointiin. Olennaista

tutkimusprosessin kannalta oli arvioida, soveltuuko tutkimukseen paremmin laadullinen sisällönanalyysi vai diskurssianalyysi. Päädyin laadulliseen sisällönanalyysiin, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi, ja samalla se mahdollisti syvemmän keskittymisen aiheiston sisältöön pelkän kielenkäytön sijaan. Sakki (2014) avaa representaatiotutkimuksen haasteita ilmiöiden tutkimisessa reaaliajassa. Aikaisemmin kerätty dokumenttiaiheisto on sopiva vaihtoehto kiertää tämä haaste, sillä se mahdollistaa representaatioiden muutosten tutkimisen ajan kuluessa. Representaatioita tutkittaessa on myös tärkeää tutkia ilmiötä osana sen sosiaalista kontekstia. Tämän takia laadullisten menetelmien hyödyntäminen sopii representaatiotutkimukseen hyvin. (Sakki ym. 2014, 320.)

Johtopäätökset ja jatkotutkimusaiheet

Vertailtuani saamiani tutkimustuloksia aiempaan tutkimustietoon, totesin niiden olevan yhteneväisiä keskenään. Median representaatiot esittelevät samoja aiheita, joita tutkitaan ja on tutkittu Suomen oppimistulosten heikkenemisen ja mahdollisten kehitysehdotusten valossa. Seuratessani vuoden 2022 PISA-tulosten julkaisua ja siihen liittyvää viestintää joulukuussa 2023 kiinnostuin erityisesti siitä, miten media representoi Suomen PISA-tutkimusta. Näkökulmani tutkimuksessani laajentaa katsetta vielä enemmän median suuntaan, sillä vastaavaa tutkimustietoa on saatavilla vasta niukasti. Tutkimukseni tuloksista saa kattavan kuvan median representaatioista Suomen oppimis- ja PISA-tulosten heikkenemisestä, mahdollisista syistä sekä kehitysehdotuksista. Teoreettinen viitekehys tuki tutkimusprosessia ja johtopäätöksiä, minkä ansiosta valitut menetelmät osoittautuivat tutkimuksen kannalta toimiviksi. Representaatio-käsitteen käyttö tutkimuksessa mahdollisti median välittämien ajatusten ja näkökulmien kuvaamisen. Samalla se helpotti sisältöjen hahmottamista sekä tutkimustulosten esittämistä. Lisäksi tutkijan näkökulmasta mediajulkaisujen ymmärtäminen ja niihin viittaaminen oli selkeämpää, kun ne voitiin hahmottaa tietyn käsitteen avulla.

Media representoi Suomen PISA-tuloksista erityisesti joulukuussa 2023, kun uudet PISA-tulokset julkaistiin. Jo yhden kuukauden jälkeen uutisointi oli harvempaa, sekä representaatioiden näkökulmat laajenivat eivätkä ne käsitelleet pelkästään tulosten heikkenemistä. Media kuvasi Suomen tuloksia varsin kriittisesti, etenkin kun sisältö käsitteli oppimistulosten heikkenemistä. Kuten tulokset osoittavat, representaatioista nousi esiin

huoli Suomen jatkuvasta oppimistulosten laskusta, tilastollisesti heikommista tuloksista sekä osaamisen heikentymisestä kaikissa osaajaryhmissä. Representaatioista löytyi kuitenkin myös myönteistä pohdintaa kuten poikien yhteenkuuluvuuden tunteesta koulussa ja tyttöjen erinomaisista ongelmanratkaisutaidoista.

Median representaatiot tarjosivat monipuolisia syitä Suomen PISA-tulosten heikkenemiselle, joita tarkasteltiin myös kansainvälisessä kontekstissa. Syinä PISA-tulosten laskuun ja oppimisen haasteisiin esitettiin muun muassa sosioekonomista taustaa, työrauhaongelmia, lukutaidon heikkenemistä ja digitalisaatiota. Useammassa mediajulkaisussa tarjottiin mahdollisia kehitysehdotuksia Suomen koulutusjärjestelmälle esimerkiksi paluu perinteisempään kouluun sekä digilaitteiden käytön ja opetuksen vapauden rajoittaminen. Lukijan on kuitenkin syytä huomioida joukkotiedotusvälineiden valta-asema ja oma intressi näkemysten esittämisessä. Samalla kuka tahansa voi tuoda näkemyksiään esille mediakanavilla ja tätä kautta pyrkiä vaikuttamaan lukijoihin (ks. Lounela 2022; Baroutsis & Lingard 2016).

Tutkimukseni paljasti, että PISA-tulokset aiheuttavat keskustelua hyvin laajasti. Representaatiot voivat vaihdella ihmisten ominaisuuksien ja identiteetin perusteella, ja sisällön konteksti saattoi liittyä tarkemmin kouluun ja oppilaisiin tai laajemmin yhteiskuntaan. Keskusteluun osallistui niin opettajia, oppilaita, asiantuntijoita ja tutkijoita kuin poliittisia toimijoita, viestintäkanavien lukijoita sekä arkkhiippakunnan piispa.

Jatkotutkimuksia ajatellen tarkastelukohteena voisivat olla eri mediakanavien esimerkiksi sanomalehtien, sosiaalisen median ja poliittisten lausuntojen eroaminen PISA-tulosten käsittelemisessä. Tässä voisi tarkastella esiintyykö tietyillä mediakanavoilla jotain omia intressejä sisällön esittämisessä. Lisäksi olisi mielenkiintoista kuulla miten päättäjät reagoivat median narratiiveihin.

Jatkotutkimuksena voisi toteuttaa myös pitkittäistutkimusta median roolista koulutuskustelussa. Tutkimus voisi tarkastella miten PISA-tuloksiin liittyvä julkinen keskustelu on muuttunut ajan myötä esimerkiksi ajasta, kun Suomi oli koulutuksen huipulla verrattuna viimeisiin vuosiin. Samalla olisi mahdollista tutkia, miten mediassa esiintyvä

keskustelu on peilannut koulutusjärjestelmän muutoksia. Jatkotutkimukset ovat tärkeitä, jotta saisimme tietoa, onko mediassa esiintyvällä keskustelussa esimerkiksi vaikutusta koulutuksen päättäjiin kuten jotkut tutkimukset ovat osoittaneet (ks. Lounela 2022; Takayama 2008; Baroutsis & Lingard (2016)).

LÄHTEET

Alasuutari, P. (2011a). The governmentality of consultancy and competition: The influence of the OECD. Teoksessa G. Solinis & N. Bayá Laffite (toim.) Mapping out the research-policy matrix: Highlights from the First International Forum on the Social Science-Policy Nexus (147–65). Paris: UNESCO.

Alasuutari, P. (2011b). Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino.

Arinen, P. & Karjalainen, T. (2007). PISA 2006 Ensituloksia. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja*.

Babinčáková, M., & Bernard, P. (2020). Online experimentation during COVID-19 secondary school closures: Teaching methods and student perceptions. *Journal of chemical education*, 97(9), 3295–3300.

Baroutsis, A. & Lingard, B. (2016). Counting and comparing school performance: an analysis of media coverage of PISA in Australia, 2000–2014. *Journal of Education Policy* 32:4, 432–449.

Biagi, F. & Loi, M. (2013). Measuring ICT use and learning outcomes: Evidence from recent econometric studies. *European Journal of Education* 48 (1), 28–42. <https://doi.org/10.1111/ejed.12016>

Carroll, P. & Kellow, A. (2011). *The OECD: A study of organisational adaptation*. Edward Elgar Publishing.

Cohen, S. (2021). What can we learn from the PISA research about the factors and parameters affecting the success of student achievements in mathematics? A Comparative study between Israel and Finland. *Acta Didactica Napocensia*, 14(1), 214–222, DOI: 10.24193/adn.14.1.19

Conrad, K. (1998). On the origin of representation theory. *Enseignement Mathématique*, 44, 361–392.

Coughlan, S. (2015). Finns aren't what they used to be. BBC News. <https://www.bbc.com/news/business-32302374>

Curtis, C. W. (1999). Pioneers of Representation Theory: Frobenius, Burnside, Schur, and Brauer: Frobenius, Burnside, Schur, and Brauer (Vol. 15). *American Mathematical Soc.*

De Saussure, F. (2006). Writings in general linguistics. *Oxford University Press*.

Finlay, L. (2002). Negotiating the Swamp: The Opportunity and Challenge of Reflexivity in Research Practice. *Qualitative Research - QUAL RES.* 2. 209-230. 10.1177/146879410200200205.

Foucault, M., & Kilpeläinen, T. (2005). Tiedon arkeologia. Vastapaino.

Foucault, M. (1972). The archaeology of knowledge and the discourse on language. Pantheon Books, New York.

Gee, J.P. (2014). An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315819679>

Gill, R. (2000). Discourse analysis. Qualitative researching with text, image and sound, 1, 172–190. Teoksessa M. W. Bauer & G. Gaskell (toim.) Qualitative researching with text, image and sound: A practical handbook for social research. Sage.

Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse education today*, 24(2), 105-112.

Grek, S. (2008). PISA in the british media: leaning tower or robust testing tool?. Edinburgh: Centre for Educational Sociology, University of Edinburgh.

Grek, S 2009, 'Governing by Numbers: The PISA 'Effect' in Europe', *Journal of Education Policy*, vol. 24, no. 1, 23–37. <https://doi.org/10.1080/02680930802412669> .

Gür, B.S., Çelik, Z., & Özoğlu, M. (2012). Policy option for Turkey: A critique of the interpretation and utilization of PISA results in Turkey. *Journal of Education Policy*, 27(1), 1–21.

Hall, S. (1997). Representation: cultural representations and signifying practices. London: SAGE Publications.

Heim, J. (2016). Finland's schools were once the envy of the world. now, they're slipping. - The Washington Post. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/local/education/finlands-schools-were-once-the-envy-of-the-world-now-theyre-slipping/2016/12/08/dcf0f56-bd60-11e6-91ee-1addfe36cbe_story.html

Helakorpi, J., Holm, G., Liu, X. (2023). Education of Pupils with Migrant Backgrounds: A Systemic Failure in the Finnish System?. Teoksessa M. Thrupp, P. Seppänen, J. Kauko, S.

Kosunen (toim.) *Finland's Famous Education System*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-8241-5_20.

Vastuullinen Tiede. Helsingin yliopisto. (ei pvm.). Saatavilla [www-muodossa: https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede](https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/vastuullinen-tiede). (Viitattu 22.1.2025.)

Heckman, J., Pinto, R., & Savelyev, P. (2013). Understanding the mechanisms through which an influential early childhood program boosted adult outcomes. *American Economic Review*, 103(6), 2052–2086.

Hiltunen, J., Ahonen, A., Hienonen, N., Kauppinen, H., Kotila, J., Lehtola, P., Leino, K., Lintuvuori, M., Nissinen, K., Puhakka, E., Sirén, M., Vainikainen, M-P. & Vettenranta, J. (2023). PISA 22 ensituloksia. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 2023:49.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., Sinivuori, E., & Sinivuori, E. (2007). Tutki ja kirjoita (13. osin uud. laitos.). Tammi.

Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (1995). The active interview. Sage Publications.

Huhtala, M. (2010). Vallan kuvallinen representoituminen: miten valta luetaan auki suomalaisista puhemies- ja presidenttimuotokuvista. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Igbinoba, O. K., & Marvelous, A. I. (2015). The impact of classroom management on students' academic performance in selected junior secondary schools in municipal area council, Abuja. *International Journal of Education and Research*, 3(9), 141–154.

Kahveci, H. (2023). The Positive and Negative Effects of Teacher Attitudes and Behaviors on Student Progress. *Journal of Pedagogical Research*, 7(1), 290–306.

Kalenius, A. (2020). Tasa-arvo, perustaidot ja koulutuspolitiikka. *Aikuiskasvatus*, 40(4), 333–340. <https://doi.org/10.33336/aik.100541>.

Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>. (Viitattu 6.5.2024.)

Kanerva, A. & Oksanen-Särelä, K. (2021). Aikuisten medialukutaidon edistämisen hyvät käytännöt ja kehittämistarpeet: Loppuraportti. *Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja* 1/2021. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. <https://medialukutaitosuomessa.fi/aikuisten-medialukutaito.pdf>

Kanerva, A., & Oksanen-Särelä, K. (2023). Medialukutaitojen edistäminen ja johtaminen kunnissa. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti; Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Kirjavainen, T. & Pulkkinen, J. (2017a). PISA-tulokset heikentyneet huippuvuosista - kuinka paljon ja mistä se voisi johtua?. *Talous ja yhteiskunta*, 45(3), 8–12.

Kirjavainen, T., & Pulkkinen, J. (2017b). Takaako samanlainen tausta samanlaisen osaamisen? Maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön oppilaiden osaamiserot PISA 2012-tutkimuksessa. *Kasvatus*, 48(3).

Koulutuksen tutkimuslaitos (2023). PISA lyhyesti. Jyväskylän yliopisto. <https://ktl.jyu.fi/fi/pisa/pisa-lyhyesti> .(Viitattu 13.2.2024.)

Kupari, P., Välijärvi, J., Andersson, L., Arffman, I., Nissinen, K., Puhakka, E., & Vettenranta, J. (2013). PISA12 ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Kupari, P., Välijärvi, J., Linnakylä, P., Reinikainen, P., Brunell, V., Leino, K., Sulkunen, S., Törnroos, J., Malin, A. & Puhakka, E. (2005). Osaaminen kestäväällä pohjalla: PISA 2003 Suomessa. Jyväskylän yliopisto, koulutuksen laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-2151-4> .

Kupiainen, S., Hautamäki, J. & Karjalainen, T. (2009). The Finnish education system and PISA. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 2009:46. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-485-779-6> .

Lapin yliopisto (ei pvm.). Tutkimuslupa. Vastuullinen tutkimus. Tutkimus. Saatavilla www-muodossa: <https://www.ulapland.fi/FI/Tutkimus/Vastuullinen-tutkimus/Tutkimuslupa> (Viitattu 27.1.2025.)

Leino, K., Ahonen, A. K., Hienonen, N., Hiltunen, J., Lintuvuori, M., Lähteinen, S., Lämsä, J., Nissinen, K., Nissinen, V., Puhakka, E., Pulkkinen, J., Rautopuro, J., Sirén, M., Vainikainen, M.-P., & Vettenranta, J. (2019). PISA 18: ensituloksia. Suomi parhaiden joukossa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja*, 2019:40.

Lin, P. Y., Chai, C. S., & Jong, M. S. (2019). A PISA-2015 Comparative Meta-Analysis between Singapore and Finland: Relations of Students' Interest in Science, Perceived ICT Competence, and Environmental Awareness and Optimism. *International journal of environmental research and public health*, 16(24), 5157. <https://doi.org/10.3390/ijerph16245157> .

Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry* (Vol. 75). Sage.

Lingard, B. & Sellar, S. (2014). Representing Your Country: Scotland, PISA and New Spatialities of Educational Governance. *Scottish Educational Review*. 46. 5–18. 10.1163/27730840-04601002.

Lounela, K. (2022). Finnish Lessons or Fairy Tales?: Finnish Education Policies in The British Printed Media Education Reform Discussion in 2015–2020 (Master's thesis).

Mason, J. (2002) *Qualitative Researching* (2. p.). London: SAGE.

McQuail, D. (1987). *Mass communication theory: An introduction* (2. ed.). Sage.

Metsäperä, H. (2019). “Such tests are deeply flawed and their impact is profoundly damaging to young people”: Media representations of the PISA survey in Finland and the United Kingdom. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Mikama, A. & Puska, M. (2019). *Infograafi: Medialukutaito*. Mediakasvatusseura ry.

Moutsios, S. (2010). Power, politics and transnational policy-making in education. *Globalisation, Societies and Education*, 8: 1, 121–141

Nissinen, K., Rautopuro, J., & Puhakka, E. (2018). PISA-tutkimuksen metodologiasta. Teoksessa J. Rautopuro & K. Juuti (toim.), *PISA pintaa syvemmältä: PISA 2015 Suomen pääraportti* (345–378). Suomen kasvatustieteellinen seura. *Kasvatusalan tutkimuksia*, 77. <http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-5401-82-0>.

Nöth, W. (2011). Representation and reference according to Peirce. *International Journal of Signs and Semiotic Systems* (IJSSS), 1(2), 28–39.

OECD (2003). First results from PISA 2003. Executive summary. OECD. <https://www.oecd.org/education/school/programme-for-international-student-assessment-pisa/34002454.pdf>. (Viitattu 21.3.2024).

OECD (2007). *PISA 2006: Science Competencies for Tomorrow's World: Volume 1: Analysis, PISA, OECD Publishing, Paris.*

OECD (2007). *PISA 2006. Vol 2: Data / Données.*

OECD (2010a). *PISA 2009 Results: What Students Know and Can Do: Student Performance in Reading, Mathematics and Science (Volume I)*, PISA, *OECD Publishing, Paris*, <https://doi.org/10.1787/9789264091450-en>.

OECD (2010b). *PISA 2009 Results: Executive Summary.*

OECD (2011). PISA 2009 Results: Students on Line: Digital Technologies and Performance (Volume VI) <http://dx.doi.org/10.1787/9789264112995-en>

OECD (2016). "PISA 2015 Results in Focus", PISA in Focus, No. 67, *OECD Publishing*, Paris, <https://doi.org/10.1787/aa9237e6-en> .

OECD (2019). PISA 2018 Results (Volume I): What Students Know and Can Do, PISA, *OECD Publishing*, Paris, <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en> .

OECD (2023a). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education, PISA, *OECD Publishing*, Paris, <https://doi.org/10.1787/53f23881-en> .

OECD (2023b), PISA 2022 Results (Volume II): Learning During – and From – Disruption, PISA, *OECD Publishing*, Paris, <https://doi.org/10.1787/a97db61c-en> .

OECD. (2023c). PISA 2022 results: Factsheets-Finland.

OECD. (ei pvm.). Programme for International Student Assessment. FAQ. <https://www.oecd.org/pisa/pisafaq/> . (Viitattu 18.3.2024.)

Oinas, S., & Vainikainen, M. P. (2024). Digitalisaatio oppimisen ja oppimistulosten selittäjänä. *Kasvatusalan tutkimuksia*, (86).

Oma Sanoma (ei pvm.) Sanoma Media Finlandin yleiset käyttöehdot. Saatavilla [www-muodossa: https://oma.sanoma.fi/aihe/tilaus-ja-kayttoehdot/kayttoehdot](https://oma.sanoma.fi/aihe/tilaus-ja-kayttoehdot/kayttoehdot) (Viitattu 27.1.2025.)

Opetushallitus (2023). Digitaalista osaamista on kehitettävä systemaattisesti kasvatuksessa ja koulutuksessa. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2023/digitaalista-osaamista-kehittava-systemaattisesti-kasvatuksessa-ja-koulutuksessa> (Viitattu 14.1.2025.)

Opetushallitus (2024). Koulutuksen rasismi elää normeissa ja rakenteissa, jotka opettajan on syytä tunnistaa. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2024/koulutuksen-rasismi-elaa-normeissa-ja-rakenteissa-jotka-opettajan-syyta-tunnistaa> (Viitattu 9.1.2025.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2000. <https://okm.fi/pisa-2000> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2003. <https://okm.fi/pisa-2003> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2006. <https://okm.fi/pisa-2006> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2009. <https://okm.fi/pisa-2009> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2012. <https://okm.fi/pisa-2012> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2015. <https://okm.fi/pisa-2015> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA-tutkimus ja tulokset 2018. <https://okm.fi/pisa-2018> . (Viitattu 21.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). PISA 2006 – Ensituloksia. Opetusministeriö. <https://okm.fi/documents/1410845/4085481/PISA+2006+ensituloksia+kooste> .

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (ei pvm.). Yleissivistävää koulutusta koskeva keskeinen lainsäädäntö. <https://okm.fi/yleissivistava-koulutus-lainsaadanto> . (Viitattu 19.3.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2013). PISA 2012: Suomalaisnuorten osaaminen laskussa. Tiedote 2.12.2013 https://valtioneuvosto.fi/en/-/1410845/pisa-2012-proficiency-of-finnish-youth-declining?languageId=fi_FI (Viitattu 7.5.2024.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2023). PISA-tutkimus ja tulokset 2022. <https://okm.fi/pisa-2022> . (Viitattu 21.3.2024.)

Paasonen, S. (2010). Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa T. Juvonen, L-M. Rossi & T. Saaremaa (toim.), *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino 2010, 39–49.

Pal, L. A. (2012). *Frontiers of Governance: The OECD and Global Public Management Reform*. New York: Palgrave Macmillan.

Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tallinna: Vastapaino.

Perusopetuslaki (642/2010). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100642> . (Viitattu 7.5.2024)

Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

Pusa, I. (2018). Opettaja epäeettisenä toimijana – yläkouluikäisten oppilaiden kokemuksia alakouluajoilta. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Pääjärvi, S., & Palsa, L. (2015). Entäs aikuiset?: Katsaus medialukutaidon edistämiseen digitalisoituvassa Suomessa. *Aikuiskasvatus: aikuiskasvatustieteellinen aikakauslehti*, 199–207.

Rautalin, M. (2018). PISA and the criticism of Finnish education: justifications used in the national media debate. *Studies in Higher Education*, 43:10, 1778–1791, DOI: 10.1080/03075079.2018.1526773

Rautalin, M. A., & Alasuutari, P. (2007). The Curse of Success: The impact of the OECD's Programme for International Student Assessment on the discourses of the teaching profession in Finland. *European Educational Research Journal*, 348–363.

Rautalin, M. A., & Alasuutari, P. (2009). The uses of the national PISA results by Finnish officials in central government. *Journal of Education Policy*, 539–556. <https://doi.org/10.1080/02680930903131267>.

Rautalin, M. A., Alasuutari, P., & Vento, E. (2018). Globalisation of education policies: Does PISA have an effect? *Journal of Education Policy*, 1–23.

Rinne, R. (2008). The growing supranational impacts of the OECD and the EU on national education policies, and the case of Finland. *Policy Futures in Education* 6: 665–80.

Rinne, R., J. Kallo, and S. Hokka. (2004). Too eager to comply? OECD education policies and the Finnish response. *European Educational Research Journal* 3: 454–84.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 15.8.2024.)

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 23.1.2025.)

Sahlberg, P., & Hargreaves, A. (2011). Finnish lessons: What can the world learn from educational change in Finland. Teachers College Press.

Sahlberg, P. & Korpela, S. (2015). Suomalaisen koulun menestystarina: ja mitä muut voivat siitä oppia. Helsinki. Into.

Sakki, I., Mäkinen, J. P., Hakoköngäs, E., & Pirttilä-Backman, A. M. (2014). Miten tutkia sosiaalisia representaatioita?. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 51(4), 317–329.

Salomaa, S., & Palsa, L. (2019). Medialukutaito Suomessa: Kansalliset mediakasvatuslinjaukset.

Sanoma Media Finland. Keitä olemme. Tarinamme. Saatavilla [www-muodossa: https://www.sanoma.fi/keita-olemme/tarinamme/](https://www.sanoma.fi/keita-olemme/tarinamme/) (Viitattu 18.9.2024.)

Scherzinger, M., & Wettstein, A. (2019). Classroom disruptions, the teacher–student relationship and classroom management from the perspective of teachers, students and external observers: A multimethod approach. *Learning Environments Research*, 22(1), 101–116.

Silvennoinen, H., Kauko, J., & Varjo, J. (2021). Koulutuspolitiikka tutkimuskenttänä. Teoksessa J. Varjo, J. Kauko, & H. Silvennoinen (toim.), *Koulutuksen politiikat: Kasvatussosiologian vuosikirja* 3 (pp. 11–38). (Kasvatusalan tutkimuksia; No. 83). Suomen kasvatustieteellinen seura.

Silverman, D. (2024). Interpreting qualitative data (7th.). Sage Publishing.

Sin, S. (2010). Considerations of Quality in Phenomenographic Research. *International Journal of Qualitative Methods* 2010, 9 (4). 305–319.

Sorri, M. (2017). Tyttö- ja poikalukijoiden representaatiot suomalaisissa uutisteksteissä. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Sorri, M. (2018). Heikot pojat ja erinomaiset tytöt – millaista kuvaa tyttö- ja poikalukijoista rakennetaan suomalaisissa uutisteksteissä?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(5).

Sulkunen, S., Kupari, P., Törnroos, J., Reinikainen, P., Malin, A., . . . Välijärvi, J. (2002). Tulevaisuuden osaajat: Pisa 2000 Suomessa. Jyväskylän yliopisto, koulutuksen tutkimuslaitos; Opetushallitus.

Sulkunen, S., Välijärvi, J., Arffman, I., Harju-Luukkainen, H., Kupari, P., Nissinen, K., Puhakka E. & Reinikainen, P. (2010). PISA09. Ensituloksia. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 2010: 21.

Valtioneuvoston kanslia. (2019). Informaatiovaikuttamisen vastaaminen: Opas viestijöille. *Valtioneuvoston kanslian julkaisuja* 2019: 11.

Takayama, K. (2008). The politics of international league tables: PISA in Japan's achievement crisis debate. *Comparative Education*. 44:4, 387–407

Takayama, K., Waldow, F., & Sung, Y. K. (2013). Finland has it all? Examining the media accentuation of ‘Finnish education’ in Australia, Germany and South Korea. *Research in Comparative and International Education*, 8(3), 307-325.

Tekijänoikeuslaki (1961/404). Saatavilla [www-muodossa: https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404) (Viitattu 27.1.2025.)

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö. Saatavilla [www-muodossa: https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk](https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk) (Viitattu 22.1.2025.)

Vaismorardi, M., Jones, J., Turunen, H. & Snelgrove, S. 2016. Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practise* 6 (5), 100–110.

Vettenranta, J., Puhakka, E., Rautopuro, J., Vainikainen, M.-P., Välijärvi, J., Ahonen, A., Hautamäki, J., Hiltunen, J., Leino, K., Lähteinen, S., Nissinen, K., & Nissinen, V. (2016). PISA 2015 ensituloksia. Huipulla pudotuksesta huolimatta. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja*; No. 2016:41.

Välijärvi, J., Kupari, P., Linnakylä, P., Reinikainen, P. Sulkunen, S., Törnroos, J. & Arffman, I. (2003). The Finnish success in PISA—and some reasons behind it. Jyväskylän yliopisto. Kirjapaino.

Wolcott, H. F. (2005). The art of fieldwork. Altamira Press.

Yle (2020). Usein kysyttyä. Yle yhtiönä. Yle pähkinänkuoressa. Saatavilla [www-muodossa: https://yle.fi/aihe/artikkeli/yleisradio/yle-pahkinankuoressa](https://yle.fi/aihe/artikkeli/yleisradio/yle-pahkinankuoressa) (Viitattu 18.9.2024.)

Yle (ei pvm.). Yle ja tekijänoikeudet – mitä Ylen sisällöillä saa tehdä? Saatavilla [www-muodossa: https://yle.fi/aihe/a/20-10004373](https://yle.fi/aihe/a/20-10004373) (Viitattu 27.1.2025.)

Özer, M. (2020). What does PISA tell us about performance of education systems? Bartin University. *Journal of Faculty of Education*, 9(2), 217–228

LIITTEET

LIITE 1. AINEISTOLÄHTEET

Ali-Hokka, H. (2023, 12. joulukuuta). Pisa-tutkimusten valopilkku: suomalaisnuoret muita kiinnittyneempiä kouluun ja tyytyväisempiä elämäänsä. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20064557>

Blencowe, A. (2023, 5. joulukuuta). Asiantuntija luetteli A-studiossa viisi syytä Suomen Pisa-tulosten laskuun. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20063740>

Harjumaa, M. (2023, 5. joulukuuta). Opettajajärjestö vaatii lopettamaan koulutuksen ”halpuuttamisen” rapautuneiden Pisa-tulosten takia. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20063637>

Hassinen, H. (2023, 6. joulukuuta). Pisa-tuloksissa romahdus: äidinkielen opettajat kertovat surullisesta tilannekuvasta kouluissa. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20063722>

Kunnas, K. (2023, 11. joulukuuta). ”Pitää pärjätä itse” – Viro loistaa Pisa-tuloksissa ja selitys löytyy ihan tavalliselta ysiluokalta. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010041371.html>

Körkkö, H. (2023, 5. joulukuuta). Mikä haittaa oppimista? Näin koululaiset itse vastaavat. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010036758.html>

Lehikoinen, A. (2024, 6. tammikuuta). Ratkaisut oppimistulosten parantamiseksi täytyy nyt löytää, sanoo kansliapäällikkö Anita Lehikoinen. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010054537.html>

Leppänen, M. (2023, 12. joulukuuta). Lukutaito on eloonjäämistaito. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010049414.html>

Leppänen, P. & Holoppa, A-S. (2023, 19. joulukuuta). Digilaitteita käytetään kouluissa suunnitelmallisesti. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010055111.html>

Liiten, M. (2024, 12. toukokuuta). Pisa ja muut listaukset panevat surutta maita ja yliopistoja tarkkaan järjestykseen – usein heiveröisin mittarein. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010400387.html>

Nelskylä, L. & Horppu, A. (2024, 16. toukokuuta). Koulu jakaa oppilaat kahteen kastiin, varoittaa emeritaprofessori. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20088314>

Nukari, J. (2023, 5. joulukuuta). Pisa-tulokset heikkenivät jälleen, ministeriö luokitteli tilanteen ”erittäin huolestuttavaksi”. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010034948.html>

Parkkari, J. (2023, 9. joulukuuta). Pojille parempi koulu. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20062560>

Paukkeri, M. (2023, 5. joulukuuta). Tutkija ”historiallisen heikoista” Pisa-tuloksista: Kaikki syyt eivät välttämättä löydy koulusta. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20063721>

Pisa-tutkimus todisti suomalaisten nuorten luovuuden, ja se on ilon aihe. (2024, 23. kesäkuuta). *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000010511570.html>

Pölkki, M. (2023, 15. joulukuuta). Matematiikan professori vilkaisi Pisa-kysymyksiä ja hämmentyi: ”Hyvänen aika, aivan perusjuttuja”. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010049487.html>

Salmela, R. (2024, 10. tammikuuta). Yhdeksäsluokkalainen Kukka Keinänen kummastelee luokkatovereidensa käytöstä Pisa-kokeessa: ”Eivät antaneet muille työrauhaa”. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010096197.html>

Salusjärvi, A. (2024, 20. helmikuuta). Aleksis Salusjärven kolumni: Suomalaista koulua ei tarvitse uudistaa – riittää, kun palataan vanhaan. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20065994>

Terävä, H. (2023, 5. joulukuuta). Suomen Pisa-menestys romahti: lukutaidossa suurempi muutos kuin koskaan aiemmin. *Yle*. <https://yle.fi/a/74-20063393>